

Završetak zasjedanja Mandatarne Komisije

Povoljan stav komisije prema židovskim zahtjevima

Panislamski kongres u Meki. — Louis Lipsky o proširenju Jewish Agency.

Ženeva, 26. juna (JTA). 21. juna započela je Stalna Mandatarne Komisija Saveza Naroda raspravu o mandatarnim područjima Velike Britanije. Ponajprije je raspravljen izvještaj engleske vlade o upravi u Britanskoj Tanganyiki u godini 1925. Glavni sekretar uprave u Tanganyiki Mr. John Scott zastupao je mandatarnu vlast.

Tek 22. juna u 11 sati prije podne uzela je Komisija u pretrjes britanski izvještaj o upravi i prilikama u Palestini, Veliku Britaniju, kao mandatarnu vlast zastupao je glavni sekretar palestinske vlade Colonel Symes. Ponajprije je pročitao godišnji izvještaj britanske vlade o mandatu nad Palestinom i Transjordanijom za god. 1925. Iza toga je Colonel Symes odgovorio na pitanja, koja su mu upravili različiti članovi komisije. Rekao je, da se zbog različitosti vjerskih zajednica teško može da provede jedinstvena općinska uprava. Zbog toga moraju vjerske općine da vrše jedan dio funkcija gradskih uprava. To se naročito dešava na području školstva i zdravstva i jednoga dijela socijalne skrbi.

Prelazeći na političko područje nastavio je Colonel Symes da razlaže potanko poziciju Cijonističke Organizacije i Vaad Leumia (Narodno Vijeće palestinskih Židova) i njihove odnose prema mandatarnoj vlasti. Govorio je i o pribavi zemljišta za židovsku kolonizaciju. Na kraju je referisao o položaju Arapa i rekao da Arapi počinju postepeno da uvidjaju, da nastavak otpora protiv mandatarnu vlasti ne može da bude koristan. Čini se da su sada spremni da svoju politiku tako udese, te bi mogli učestvovati u javnoj upravi.

Slijedećeg dana nastavljena je rasprava o palestinskom mandatu. Colonel Symes odgovorio je na pitanja o stvaranju autonomija općina. Rekao je da se vlada zasada ograničava na to, da izgradi organizaciju gradskih uprava nastavljajući rad, koji je prije rata započela turska vlada. Sada još imenuje vlada upravitelje gradova. Pučanstvo bira prema svome uvjerenju predstavnike u upravu grada. Daskora će stupiti na snagu izborni red, koji predviđa promjenu sadašnjega upravnoga aparata u gradovima. Odgovarajući na daljnja pitanja rekao je Colonel Symes, da sadašnje gospodarsko stanje Palestine ne daje povoda zabrinutosti. Dobro će se razviti poljoprivreda. Naročita se pažnja posvećuje turističkom prometu, koji je važan faktor za blagostanje zemlje. Na pitanje o vojsci u Palestini i o javnoj sigurnosti odgovorio je Colonel Symes, da je sigurnost u zemlji posve obezbijedjena. Pored policije, koja je sastavljena od palestinskih podanika imade u zemlji maleni broj konjice i žandarmerijskih odio od 400 momaka. Članovi Mandatarne Komisije izrazili su svoje zadovoljstvo u pitanju sigurnosti u Palestini, ali su zamolili Colonele Symesa da im dade još neke informacije o nedavnoj reorganizaciji policije i žandarmerije i uopće o vojsci u Palestini i Transjordaniji. Nato je Col. Symes odgovorio tačno na sva pitanja, a zatim je dao potanku informaciju o upravi u Transjordaniji, o zakonu o državljanstvu, o školstvu, o finansijskim odnosima između Palestine i britanske vlade, o radnim kondicijama u Zemlji, o Ruthenbergovoj koncesiji itd.

Izvještitelj JTA doznaje, da su članovi Mandatarne Komisije pokazali veoma mnogo razumijevanja za židovska pitanja u izgradnji Palestine. Komisija je izrazila nadu, da će mandatarnoj vlasti biti moguće da udovolji zahtjevima iznesenim u memorandumu Vaad Leumija i Cijonističke Organizacije, a koje se odnose na dodjeljivanje državnoga zemljišta za židovsku kolonizaciju. U stvari žalbe o premlađoj finansijskoj potpori hebrejskoga školstva sa strane palest. vlade uzela je Mandatarne Komisija na znanje, da je vlada obećala te će povisiti svotu, koju daje za hebrejske škole. Izvještaj Komisije bit će predan narednoj skupštini Lige Naroda.

Ženeva, 28. juna (JTA). Jučer dne 27. juna završila je Mandatarne Komisija svoju sesiju. Članovi delegacije Vaad Leumija, koji su boravili u Ženevi, sastat će se u Londonu, prije odlaska u Palestinu. Rabi Usiel je već stigao u London, dr. Arlosoroff odlazi u London preko Berlina, a Disengoff preko Parisa. Članovi delegacije Vaad Leumija izjavili su da su zadovoljni s rezultatom svojega boravka u Ženevi. Stupili su u vezu s mnogim uticajnim krugovima u Savezu Naroda.

PANISLAMSKI KONGRES U MEKI

(Od našega redovnog izvjestitelja za Blizu Istok).

h. Kairo, 25. juna.

Dne 26. juna započeo je panislamski kongres u Meki, sazvao po kralju Hedžasa i sultanu Nedžda Ibn El Saudu. S najvećim interesom se tom prilikom očekivalo držanje Turske i Egipta. Prijašnji anglofilski kabinet Ziver paše odbio je Ibn Saudov poziv. Međutim je pobjedom Zaglula kod izbora došlo do promjene režima. Novo ministarstvo Adli Jegen paše odlučilo je poslati delegaciju u Meku, koju čine ulema Šeik El Ahmadi za teološka pitanja, potpukovnik Mesiri Beg za politička pitanja i Amin beg Teufik, egipatski konzul u Džedi. Delegaciju prati čitav štop činovnika iz ministarstva vanjskih posala, po čemu se vidi, koliko egipatska vlada shvaća kongres političkim.

Istodobno je na proputovanju iz Angore u Meku stigla ovamo i turska delegacija pod vodstvom pukovnika Adib Bega. Tom prilikom je ovdašnji turski poslanik Mohjedim Paša priredio banket u počast delegaciji gdje je izrekao veoma značajan govor. Tek nedavno sam istaknuo uvjerenje, da se turska republika nipošto ne misli dezinteresovati u pitanjima Islama. Međutim je definitivno riješen spor oko Mosula i eno što Turska kaže na usta svoga poslanika:

»Moja je vlada primila poziv za kongres u Meki i time je po prvi puta uspostavila diplomatske veze s Hedžasom. Krivo je mišljenje, da je mlada turska republika antireligiozna i da kani poći stopama zapadnjačkoga skepticizma. Turski će delegati islamskome svijetu sakupljenome u Meki prikazati pravi smisao naših reformi. Više nego ikada su Turci privrženi Muhamedovoj vjeri, ali to ne smije da uključi sve praznovjerje prošlih vremena. Ideal Angore jest pripremiti novu eru Islama, sazdanu na historijskoj tradiciji njegove vjere i na modernoj bazi današnje znanosti i filozofije.»

Dok se islamski svijet ovako sprema za jedinstvenu manifestaciju svojih težnja, stižu danas iz Meke alarmantne vijesti o krvavoj borbi između Egipćana i Vahabita u Meki. Izgleda da se egipatska pratnja Svetoga Saga, koji je nedavno uz velike svečanosti ostavio Kairo, nije držala Ibn Saudovoga zahtjeva, da odustane od običajne glazbe i plesa. Religiozno fanatički beduini, kojima strogošć vjere brani takove izražaje veselja, vidješe u tome inzult na svetome tlu. Sam Ibn Saud je morao sa svojom pratnjom da intervenira. S objiju strana ima mrtvih i ranjenih. Egipatska je delegacija brzojavno tražila instrukcije od ministarstva vanjskih posala u Kairu.

PROŠIRENJE JEWISH AGENCY U JESENI 1926?

JTA javlja, da je predsjednik Američke Cijonističke Organizacije i član Cijonističke Egzekutive u Londonu g. Louis Lipsky izjavio, da će proširenje Jewish Agency privučenjem necijonista biti provedeno još ove jeseni. U to će vrijeme posjetiti Udružene države dr. Hajim Weizmann i privesti pregovore dobrom završetku.

ŽIDOVSKA ORGANIZACIJA BNE CIJON U AMERICI PRIMA PROGRAM CIJONISTA REVIZIJONISTA.

New York (JTA). Poznato je, da je u aprilu ove godine, prigodom akcije Jabotynskoga u Americi egzekutiva američke idovske družbe »Bne cijon« odlučila da primi program cijonista revizijonista i da se pridruži revizijonističkoj frakciji. Pred nekoliko dana održalo se vijeće te organizacije, na kojoj se raspravljalo o zaključku egzekutive. Govorili su predsjednik Američke Cijonističke Organizacije g. Louis Lipsky, predsjednik Saveza Cijonista Revizionista Vladimir Jabotynsky, Abraham Goldberg i sudija Jacob S. Strahl. Sa dvadeset protiv trideset glasova odobren je zaključak egzekutive o pristajanju uz program revizionista i o prilaženju Savezu Cijonista Revizionista.

BUDŽET POGRANIČNIH ČETA U TRANSJORDANIJI.

London, 26. juna (JTA). Na pitanje Colonel Wedgwooda izjavio je u Donjoj Kući ministar za kolonije Amery, da u ovoj godini palestinska vlada namiruje troškove transjordanjskih pograničnih četa, ali međutim dobiva baš zbog toga od londonske vlade dodatak od 108.000 funti.

Teodor Herzl

Povodom dvadeset i druge godišnjice njegove smrti.

Odmiče vrijeme. Vječno se opetovanje nastavlja sveudilj isprepletano mnogočim malenim i velikim, presudnim i nevažnim. A događaje nosi prošlost u daljine, u kojima gube, za naše oko, koru sitnica i svakidašnjice, pa se obavijaju nekom koprenom dalekih stvari. U sadašnjici vrije, previru se ljudi u dešavanju života, a prošlost što odatle grabi za se staložuje i pribija čvrsto sve o svoje mjesto, uvećava veličajnost pojava nezapaženih pravo u vrevi svakidašnjega bivanja, a datume znatne i presudne zavija blagdanskome gloriolom. Razmaci djeluju.

Ima već 22 godine, što je klijenut ukočila srce Herzlovo izmoreno naporima za jednu veliku stvar, i što vrijeme dalje u prošlost odmiče 20. tamuza 5664 ličnost se Herzlova uzvinjava sve to više u zavoj mističnih koprena jednoga velikana, sanjara, stvaraoča. Zvuči nam frazom, koju je otrcala prazna vika i lako predobivo oduševljenje, kad za ličnosti blize nam po vremenu govorimo, da su proroci, veličajnici, geniji i tako dalje, ali za svakoga, koji i ne voli da onako tek rekne veliki atribut, ali može da se udube u osjećajnost i poimanje tuđega bivanja naći će za Teodora Herzla riječi, što označuju veličinu duše čovjeka pregaoca i zahvatnu zanošljivost pjesničkoga duha punoga vjere.

Herzl je bio pjesnička natura, i ako se bavio prozom i izvještivanjem novina. Njegov je pogled bio dalek, uperen ponad otrcanih sitničavosti u visoki horizont i u iskonske dubine. Ali opet ne odvojen i otudjen zemaljskoj mucu čovjekovoj, nego miran i staložen tako, te su Herzlovi vidici snagom njegovoga upućivanja postali općenitima, elementima jednoga pokreta, koji je sazdan i na snatrenjačkoj romantici i na jađu svakidašnjice jedne goleme mase. Karakterističan je u tom pogledu baš Herzlov »Judendaat«, koji je upravo pred puna tri desetljeća izašao štampan. To je djelo puno emocije a opet podijeljeno prema pojedinostima jednoga jasnoga stvarnoga plana; sve je isprepletano uvjerljivim, sistematski nanizanim dokazima i zaključcima. Herzlovo je vizionarstvo bilo bogato, u ovom slučaju tako intenzivno, da je vanrednom jasnoćom ocrtao sitnice svoje namisli. A ponad svega je dah snažne, goleme vjere.

Dvije godine nakon što je napisao »Der Judenstaat« Herzlu je uspjelo epohalno djelo, izvršen je historički presudan čin: sastao se prvi cijonistički kongres, sastanak delegata odasvud, da započnu stvarnu aktivnu eru novije židovske historije. Herzl ne bijaše doktrinarac, koji bi za svojim piscim stolom gradio teorije, u svom izolovanom kutu gomilao logične zaključke. On se od početka obazirao na stvarnost, na njoj gradio i vazda ostao u stalnoj vezi s bilom pravoga života. Zato je i sve njegovo djelovanje označeno: činom. A njegova dalekovidnost i zdrav mu instinkt nadjoše vazda podesne momente i okvire za stvarni gest. I kad nam sada bujica stvarnoga bivanja i napredovanja u radu ne daje dovoljno dokonosti za mirna, nesmetana razmatranja i kombiniranja, moći ćemo baš iz te aktivističke vreve da očuvamo zdrav odnos prema pojavi Teodora Herzla kao simbolu akcije, stvarnoga djelanja, nošenooga vjerom u cilj i posvećenoga apsolutnom predanošću.

Dvadeseti tamuza, tužan spomen preminuća velikoga vodje našeg, ušao je u historiju s blagdanskim znamenom jednoga narodnoga pomena. Na nama je i na onima što dolaze, da gradimo dalje, da nastavi-

SPOMEN SLAVA povodom 22 obljetnice smrti dra TEODORA HERZLA

bit će, kako je objavljeno, u nedjelju, dne 4. ovoga mjeseca točno u 11 sati prije podne

u dvorani MAKABIJEVA DOMA (Palmotićeve ulica broj 22).

Govorit će: gospodin dr. HUGO KON, predsjednik Izraelitske bogoštovne općine u Zagrebu.

mo započeto i da utiremo puteve do cilja, pa da veličajnost tih pomena iz cionističkoga kalendara bude sveudilj veća i jača, da se svjetla luč ovoga velikoga nacionalnoga pregnuća našeg, kome je Herzl dao stvarnu osnovicu, dalje razbuktava u sjajan plamen na oltaru sveljudskoga hrama. V e l.

TEŠKO STANJE ŽIDOVA U SOLUNU

Frankfurt n. M. 22. juna (JTA). Poznati publicista Herman Wendel, jedan od najboljih poznavalaca Balkana, objavio je u »Frankfurter Zeitung« svoje pismo iz Soluna, u kojemu obzirom na tamošnje Židove veli:

»Ništa manje ne trpe zbog nje (teške gospodarske krize) Španjoli, Židovi, koji su, protjerani iz Španije za vladanja Iza-bele Katoličke, našli ovdje pod pomjesecom sklonište, i koji su za vrijeme turske vladavine sa 60—70.000 duša bili najveći dio gradskoga pučanstva. Za onoga preživjela pučkaških antisemitskih gluposti, koji drži da su Židovi »rasno« predestinirani za lihu i kramariju i da se klone fizičkoga rada, bilo bi dobro, što se toga tiče, posjetiti Solun, jer Židovi toga grada čine društveni sklop sa svim normalnim slojevima. Medju njima ima veletrgovaca i čistilaca obuče, bankira i kovača, liječnika i običnih radnika u luci. Imadu čvrstu organizaciju s vlastitim školama i drugim vrijednim kulturnim uredbama. Ali onako lako i nesmetano ne teče danas život te zajednice, kao onda, kad je gore u konaku sjedio osmanski paša. Grci, i sami žilav i lukav trgovački narod, škilje na sposobnoga konkurenta, pa kao što i drugdje, tako i ovdje niče na gnojštu poslovnoga jala otrovna biljka antisemitizma. Jedan visoki činovnik, desna ruka generalnog guvernera za Macedoniju, govorio je pred kratko vrijeme izazovno prezirno o Židovima; i ako solunski Židovi izdaju španjolske novine, ipak su naslovi nad radnjama Sefarada pisani hebrejskim slovima morali biti prelićeni. Politika fasada. Režim Pangalosa hoće da pobudi dojam, da je Solun oličen grčki«.

JEWISH AGENCY I VAAD LEUMI.

Jerusalem, 18. juna. (P. C.) Nakon odlučnih pregovora između Palestinske Cionističke Egzekutive i predstavnika Vaad Leumia tačno su uređeni odnosi između Cionističke Organizacije kao Jewish Agency i Vaad Leumia. Češće, a ako bude nužno i svakoga mjeseca, održat će se zajedničke konferencije o važnijim pitanjima. Predsjedništvo Vaad Leumia biti će u ostalom u stalnom kontaktu s predstavnikom Jewish Agency Colonel F. H. Kishom, voditeljem političkoga departmana Pal. Cionističke Egzekutive. Nadalje je odlučeno, u kojim će se slučajevima Vaad Leumi sam obraćati palestinskoj vladi. Vrhovni Komesar i generalni sekretar palest. vlade pristali su na to utanačenje. Cion. Egzekutiva sa svoje će se strane staviti u kontakt s Vaad Leumiem u svim pitanjima principijelne važnosti, a koja treba raspraviti s upravnom vlasti.

Podružnica

Stedionice i zalagaonice d. d., Ilica 67

podjeljuje za j m o v e na dragocijenosti
i robu — te prima štedne u l o š k e.

Uređuje od 8—12 i pol i 3—5 poslije podne.

Dr. Teodor Herzl

Jedan od najljepših epitafa Staroga Vijeka jest napis nad grobom grčkoga filozofa Epiharososa:

»Velika je bila za mladiće korist njegove nauke i velika je njena ljepota«. Ove se rečenice i ovoga grčkoga filozofa sjećam, kadgod mi se misli okupe oko Teodora Herzla. — Davno iščezla mladost pomoljuje se s dražima svojim, oživljuju umukli dnevni životnoga proljeća, a usred uspomena i sjećanja uzdigla se ličnost Herzlova. Vodje Herzla, kojega su riječi za nas mlade, tada u Beču i za vrijeme kongresnih dana u Bazelu, bile koristan nauk, odjeven ljepotom jezika u formi, koja je dostizavala najveće ljepote, što ih je stvorila literatura.

O Epiharosu pričaju, da je bio pjesnik veselih igara, filozof i učitelj. U svojim veselim igrama nastojao je da korisne misli filozofije rastumači i dade svojim atenskim sugrađanima i da time profini njihova naziranja i njihove običaje, Ističu, da mu je stil bio jasan, lagan, pun duhovite šale i fine ironije. Sokrates je u njega naučio šaljivo govoriti. Nadalje je bio uvjeren, da će njegove misli i dalje živjeti i dati nauk i ljepotu i kasnijim naraštajima.

Sve te osobine nalazim udružene u velikoj ličnosti Herzlovoj.

Muž stila, velikoga stila. Zamah u nadvisine, a mašta mu se uzvinja do u čarnost. Njegovi fejtoni, koji su redovno izlazili svake nedjelje u bečkoj »Neue Freie Presse«, bili su vada novo iznenadjenje za literarne i inteligentnije čitalačke krugove Beča. Svaki je fejton bio po jedna vesela igra s pozadinom, stvorena ponešto filozofski i s finom ironijom. S avim elegantan u formi, moderan, osvovjiv, kao plemenita, kneževska pojava pjesnikova.

Rodjeni vodja. Vjerovao je u sebe, u svoju naročitu misiju. Živo je podsjećao na proroke, nekoje mu orđe bijahu jezajanske. Odlučan, da se založi, da trpi i radi za svoju istinu, jer istina mu je bila vrijednija od svega. Bila je potreba njegovoga srca, da trpi za nju. To je njegovu srce bilo puno bajki — vidjelo se to u njegovim očima. — Bio je veliki sanjar, jednako kad je promišljavao političke ideje i kad je pisao koju kratku, veselu igru, jer sav mu je rad izvira iz dubine njegove umjetničke ličnosti. Obličiti, stvarati — to bijaše bit njegove duše. Tako je svoju književničku umjetnost stavio u službu svojih planova, pero mu bijaše mačem, a njegova je riječ

„Der Judenstaat“

1896.—1926.

Ove se godine navršuje trideset godina, što je izišla štampana malena knjiga doktora Teodora Herzla »Der Judenstaat« — Židovska država. Ova knjiga, koja sadržaje Herzlovu osnovu za rješenje židovskoga pitanja, izričaj je bogate mašte jednoga pjesničkoga duha i poletnosti duše, koja umije da se zanosi. I ako je knjiga puna zanosnih kombinacija u njoj ima mnogošta, što se danas provodi prema predviđenju Herzlovu, tek se današnja naša koncepcija o »židovskoj državi« razlikuje od Herzlove a i poimanje o strukturi naše narodne domaje danas je drugačije nego u Herzla, kad je pisao tu knjigu. U dnevnicima Herzlovim ima mnogo zabilježaka iz doba, kad je pisao »Der Judenstaat«. Tu kaže na jednom mjestu:

»Nedjelje besprimjerne produkcije, u kojima već nisam mogao da mirno i na čisto prepisem sve zamisli. Pisao sam hodajući, stojeći, ležeći, na ulici, za stolom u noći, kad me probudilo oda sna — — —«

U autobiografiji veli Herzl, da je gdjekad i zaplakao pišući ovu knjigu. »Der Judenstaat« nije dakle suha kombinatorska zamisao. Upravo veličajna po svom zanosu a imponirajuća po jasnoći i snazi jednostavno izrečenih istina.

Donosimo ovdje nekoliko izvadaka iz »Der Judenstaat«.

*

Židovsko pitanje postoji. Bilo bi ludo, da se niječe. Ono je u novi vijek dovučeni dio srednjega vijeka, koji kulturni narodi ni sada pored najbolje volje ne mogahu svladati. Velikodušnu su volju pokazali, jest, kad su nas emancipovali. Židovsko pitanje postoji svagdje, gdje Židovi žive u znatnijem broju. Gdje ga nema, dovlači se imigracijom Židova. Od'azimo dakako onamo, gdje nas ne progone; a kad se pojavljujemo, nastaju progoni. To je uistinu tako, mora ostati tako svagdje, pa i u veoma razvijenim zemljama — dokaz: Francuska — sve dok židovsko pitanje ne bude politički riješeno. Siromašni Židovi unose sad antisemitizam u Englesku, a već su ga donijeli u Ameriku.

Držim, da razumijem antisemitizam, koji je veoma kompliciran pokret. Promatram taj pokret kao Židov, ali bez mržnje i straha. Držim da spoznavam, što je u antisemitizmu surova šala, prosta zavist, baštinjena predrasuda, vjerska nesnošljivost — ali i koliko u njemu ima tobožnje nužne obrane. Židovsko pitanje ne držim socijalnim, ni vjerskim, i ako je ova-ko a i drugačije obojeno. Ono je nacionalno pitanje i, da ga riješimo, moramo da ga učinimo svjetsko političkim pitanjem, koje će se imati da uredi u vijeću kulturnih naroda.

Mi smo narod, jedan narod.

Svuda smo pošteno mastojali, da utonemo u narodnoj zajednici naše okoline i da samo sačuvamo vjeru naših otaca. Ne daju nam. Zalud smo vjerni, a gdje gdje i prekomjerni patriote, zaludu doprinosimo jednake žrtve kao naši sugrađani, zaludu se trudimo da uvećamo slavu našega zavičaja u umjetnosti i znanosti, umnožimo mu bogatstvo trgovinom i prometom. U našim zavičajima, u kojima stanujemo već stoljećima, proglašuju nas tudjincima; često nas proglašuju takovima oni, kojih predji nijesu još ni bili u zemlji, kad su naši djedovi u njoj već uzdisali. Tko je tudjin u zemlji, može da odluči samo većina; i ovo je pitanje sile, kao i sve ostalo u metezu naroda.

*

palila. Dao je židovstvu politički stil, zapovjednu lozinku za nacionalno uskrnuće. Tako bude učiteljem svojega naroda; a mi mladi, tada u Beču, divili smo se tome čovjeku, kad je govorio u cionističkim skupštinama i za naredne generacije davao koncepciju novoga nacionalnoga naziranja. Mi mladi osjećali smo, da je tu na djelu muž, koji je zvan da obličiti i pravi povijest i čiji rad dosiže vjekovima u budućnost.

Naročito mi je nezaboravan dojam njegove ličnosti na trećem kongresu u Bazelu 1899. Tu je bio na visini svojega cionističkoga rada, tu je razotkrio sav svoj parlamentarni talentat kao vodja kongresa, na kojemu su učestvovali Židovi iz gotovo sviju krajeva svijeta, i na kojemu je bilo mnogo različnosti obzirom na naobrazbu, vjersko naziranje i ekonomsko stanje, a sve je te različnosti trebalo složiti u angažovanju za jedan cilj. Odavle su potekle nove snage, da probude usnuli narod, da prezrenima i nasijanama dadu nacionalno jedinstvo, svijetlo i slobodu; da se obistini riječ proroka: »doći će jednom sa Sjevera i Juga, sa Zapada i Istoka i poklonit će se na svetom brdu«.

*

Djelo Herzlovo poraslo je u te 22 godine od njegove smrti do u grandioznost, jer se židovstvo obogatilo idejno, jer je postalo veće i slobodnije. Duša se židovska probudila profetskim dahom Teodora Herzla. Kad danas prolistamo njegovim djelima i razmotrimo politički položaj u svijetu moći ćemo s pravom reći, da su se obistinila predskazivanja Herzlova. On je unaprijed vidio kuda će krenuti razvitak, pa je svome narodu tačno pokazao put k slobodi. Na nama je, možemo li svakoga 20. tamuz reći: »Velika je bila za mladiće korist njegove nauke i velika je bila njena ljepota«.

Dr. Lazar Roth, Požega.

Uspomene na dra Teodora Herzla

U povescnici gotovo sviju naroda pojavljuju se ljudi od velikog autoriteta, koji su na svoje savremenike imali jak uticaj i imali veliki broj privrženika i obožavalaca. I jevrejska istorija puna je takovih primera. Pored ostalih sugestivnih

Ne napuštam ništa od našega stečenog prava, ako to velim, velim kao čovjek pojedinac, koji i onako nema mandata. U sadašnjoj situaciji u svijetu, a po svojoj prilici i do u nedogledno vrijeme bit će snaga pred pravom . . . Mi smo dakle uzalud dobri patriote, baš kao Hugonoti, koje prisiliše da se isele. Da nas ostave na miru . . .

Ali nas, držim, — ne će ostaviti na miru . . .

Pritiskom i progonom ne će nas satrti. Nijedan narod u povijesti nije podnio toliko borba i muka kao mi. Hajka na Židove nagnala je samo slabiće, da se odcijepi. Jaki se Židovi vraćaju svome deblu, kad izbiju progoni Židova. Jasno se to pokazalo u vrijeme neposredno iza emancipacije Židova. Židovima, što su se nalazili na višem duševnom i materijalnom položaju nestade posvema osjećaj zajedništva. Kad potraje dulje političko blagostanje mi se posvuda asimiliramo; to je, držim, nečasno. Državnike, koji bi želio, de se s njegovom nacijom pomiješa židovska rasa morao bi dakle da se brine za stalno potrajanje našega političkog blagostanja. Ali ni Bismarck ne bi to mogao.

Jer su duboko u narodnom temperamentu uvriježene stare predrasude protiv nas. Tko hoće da si o tom položi račun, treba da prisluhne, gdje se narod iskreno i jednostavno izražava: priče i poslovice su antisemitske. Narod je posvuda poput velikoga djeteta, koje se mora odgojiti; ali ta bi odgoja u povoljnom slučaju tražila toliko vremena, da si mi, kako već rekoh, možemo mnogo brže i na drugi način pomoći.

*

Nacionalna osobnost Židova ne može, ne će ali i ne mora nestati. Ne može, jer je izvanji neprijatelj stišču. Ne će, to je pokazala u dva tisućljeća golemih patnja. Ne mora, to nastojim da u ovoj knjizi razložim nakon mnogih drugih Židova, koji nijesu napustili nadu. Čitave grane židovstva mogu da izumru, otpadnu. Deblo će da živi.

*

Nitko nije dovoljno jak ili bogat, da premjesti koji narod iz jednoga prebivališta u koje drugo. To može da učini samo ideja. Ideja o državi imade takovu snagu. Židovi nijesu za sve moći svoje povijesti prestali da sanjaju taj kraljevski san: »Do godine u Jerusolimu« je stara naša riječ. A sad se, eto, radi o tome, da se pokaže, te iz sna može da budne svjetla misao.

*

Ni o kojem narodu nema toliko krivih sudova kao o Židovima. A mi smo zbog naših patnja kroz dugi vijek postali toliko potišteni i klonuli, te i sami pristajemo uz te netačnosti i širim ih. Jedna od krivih tvrdnji jest priča o trgovčarstvu Židova . . . Pokućarac, što obija pragove s teškim svezjem na leđima, ne osjeća se tako sretnim, kako njegovi progonačitelji drže . . .

*

. . . Kad se hoće da vodi mnogo ljudi, treba da se ponad njihovih glava razvije simbol.

*

Savim sam duboko uvjeren, da sam u pravu — ne znam, hoću li za moга života zadržati pravo. Prvi muževi, koji započinju ovaj pokret, teško da će vidjeti njegov slavni završetak. Ali već samim započinjanjem ulazi gordost i sreća nultarnje slobode u njihov bitak.

velikana, kao što, na primer, bijahu proroci, jevrejska povescnica nam pokazuje još i razna lica, koja su izdajući se i za mesiju imali silan uticaj na svoje privrženike i sledbenike. Nama, modernim ljudima, čisto je — s nekog stereotipnoga užeg gledišta, prosvetljenog čovjeka nepojmljivo kako je mogao, na primer, jedan Sabetaj Cvi opčarati toliko svoje savremenike i izazvati takav preokret u duši velikog dela tadašnjeg jevrejskog naroda, da mu je ovaj, zahvaćen sugestivnošću priča, slepo sledovao žrtvujući i svoje blago i svoj mir, za ideje tako reći obožavanog idola, koji je znao da radom i rečju svojom godi duševnoj čežnji jevrejskoga naroda.

Tek onaj, koji je imao sreću da upozna dr. Teodora Herzla i da ga vidi u radu, mogao je sebi dočarati sliku o tome, kako jedan Bogom obdareni čovek može silno da utiče na dušu svojih saradnika i privrženika. Moć dr. Teodora Herzla kod sviju njegovih prijatelja i privrženika bila je neizmerna. Bio je dovoljan njegov mig ili jedan poziv pokretom ruke, pa da svi, i profesori i lekari i advokati i ostali intelektualci trče k njemu kao najodaniji i najposlušniji sluge. Ljudi što ga sretoše govorahu o njemu s najvećim poštovanjem, s najvećim oduševljenjem. On je osvojio simpatije sviju vladara i velikih političkih ljudi, sa kojima je dolazio u obzir. Opšte je poznato, kako je italijanski kralj, sa kojim je dr. Herzl samo jedamput govorio, posle smrti ovoga, svakom prilikom, kad su cionisti dolazili k njemu, izrazio svoje veliko saučešće za smrt pok. Herzla, pričajući tačno o razgovoru s Herzlom za jedne naročite audijence.

Dr. Herzl bio je govornik par ekselans. Riječi mu doduše nijesu bile gromovne, ali su bile srdačne, pune osjećaja i duše. Fraze, kratke, lapidarne, odavale su promišlenost i aktivističku odrešitost.

U kraćim susretajima njegova je magična moć bila naročito u simpatičnom melankoličnom izrazu njegovoga lica i u blagom pogledu očiju. Kao da se na njegovom licu ogledala sudbina jevrejskoga naroda, koju je on hteo pod cenu velikih napora i žrtava, tako reći, po cenu svojega života, da popravi i poboljša.

*

Sav je rad dr. Teodora Herzla okarakterisan pregalaštvom, samopregorom i gvozdenim poštenim značajem. Tako na pr. odmah u početku cionističkoga rada, dr. Herzl pokrenuo je ideju za osnivanje jevrejske banke, koja ima da služi, kao

Ovisi o Židovima hoće li ova knjiga o državi ostati zasada jednostavnim romanom o državi. Ako je sadašnja generacija toliko mukla i plijesna, doći će druga, viša, bolja. Židovi, koji hoće, imat će svoju državu i oni će je zavrijediti.

*

U ovoj knjizi neću da preduzmem obranu Židova. Bila bi beskorisna. Sve razumno, pa i sve sentimentalno rečeno je već o tom predmetu. Ali ne dostaje, da se pronadju najjači argumenti za razbor i temperamenat; slušatelji moraju ponajprije biti sposobni, da shvate, jer inače ostaje čovjek propovjednikom u pustinji.

Herzlova autobiografija *

Rodio sam se 1860. u Budimpešti blizu sinagoge, u kojoj me je nedavno optužio rabin najoštrijim riječima, jer — zbilja i zaista — jer nastojim da Židovima pribavim više časti i slobode, nego što im se daje. Ali na kapiji kuće, gdje sam pred 20 godina ugledao svijetlo svijeta, bit će prilijepljena ceduljica: »Iznajmljuje se«.

Ne mogu poricati, da sam išao u školu. Ponajprije me poslaše u židovsku osnovnu školu, gdje sam bio nekako ugledan, jer je moj otac bio imućan trgovac. Moja najstarija uspomena na ovu školu sastoji u batinama, kojima me nadariše, jer nijesam bio znao pojedinosti o izlasku Židova iz Egipta. Sad bi me mnogi učitelji da šibaju, jer se suviše sjećam toga izlaska iz Egipta. Kad mi je bilo deset godina došao sam u realku, gdje se protivno od gimnazije, kojoj su najglavniji klasični jezici, naglašava moderno znanje. Lesseps bijaše tada junak dana. A ja sam zasnovao plan da probušim drugi Isthmus, onaj Paname. Ali sam doskora izgubio ljubav za logaritme i trigonometriju, jer je na realci vladao naročiti protužidovski kurz. Jedan od naših učitelja objasnio je riječ »pogani« rekavši: »Medju ove ubrajamo obožavatelje kipova, muslimane i Židove«. Nakon ovooga značajnog protumačenja sasvim sam se zasitio realke i usutio da podjem u klasični zavod. Dobri moj otac nije me nikad u mom studiju gonio na ukočeni posluš i neelastičnost i tako budnem učenik jedne gimnazije. Ipak nije za mene plan o Panami bio sasvim odstranjen. Mnogo godina iza toga imao sam kao pariški dopisnik »Neue Freie Presse« dužnost, da pišem o razvikanim događajima ove škandalozne epizode u povijesti Francuske.

U »evangeličkoj gimnaziji« bili su Židovi u većini pa zato nijesmo imali povoda da se tužimo zbog koje protužidovske hajke. U sedmom razredu napisao sam svoj prvi novinski članak, dakako bez potpisa. Za vrijeme polaska najvišega razreda gimnazije umrla mi je jedina sestra, djevojka osamnaestih godina; moja je majka od tuđe postala toliko sjetna, da smo se godine 1878. preselili u Beč.

Žalobne nedjelje posjetio nas je rabin Kohn i upitao mene, što snujem za budućnost. Rekoh, da hoću da budem književnik, našto je rabin jednako nezadovoljno mahao glavom, kao što se kasnije protivio cionizmu. Književnjaštvo — nije zapravo zvanje, reče nezadovoljni rabin.

U Beču sam studirao pravo, učestvovao u svim studentskim ludorijama, nosio šarenu kapu jednoga akademskog udruženja, dok ovo nije jednoga dana odlučilo, da se odseli Židovi ne će moći primati za članove. Onim Židovima, koji su već bili članovi, bilo je ljubazno dopušteno, da ostanu u udruženju. Rekoh plemenitim mladima zbogom i počeh, da ozbiljno ra-

finansijska ustanova cionističke organizacije. Bilo je raznih predloga na kome mestu treba ovu banku osnovati. Neki su predlagali, da se to učini u Belgiji, gdje je osnivanje jednoga akcionarskog društva skopčano s vrlo neznatnim troškovima. Dr. Herzl pak, rukovodjen nekim proročanskim instinktom, kate je da se jevrejska cionistička banka osnuje u Londonu, na da su u Engleskoj troškovi za osnivanje jednog novčanog zavoda najveći. U ime troškova za osnivanje ove banke trebalo je 8000 funti t. j. 200.000.— franaka u zlatu. Dr. Herzl stavio je kao uslov, da on može pristupiti osnivanju ove banke tražiti uplatu od upisnika samo u tom slučaju, ako se osigura ova suma od 200.000 franaka potrebna za troškove. On je htio da se za slučaj, ako se banka nebi ostvarila, položena uplata vrati upisnicima u celini, bez ikakvog odbitka a da drugi upišu i osiguraju fond za troškove. On je dao prvi primjer požrtvovanja, upisao je 500 akcija i položio 500 funti u fond troškova. Ova svota imala bi se u slučaju da se banka osnuje upotrebiti za upis 500 akcija a za slučaj neosnivanja banke upotrebiti bi se za podmirenje troškova. Naravno stvar, da su u ovom pohvalnom primeru pok. dr. Herzla sledovali i drugi članovi Akcionog Odbora znatnim upisima i na taj način osigurana je cela svota od 200.000 zlatnih franaka potrebnih za podmirenje troškova.

*

Vrlo je prijatan i simpatičan utisak učinilo na Herzlove prijatelje i saradnike njegovo vladanje i njegova ljubav prema roditeljima. Dok je otac pok. Herzla, Jakob Herzl bio živ, on je često dolazio na sednice Akcionog Odbora. Posle smrti Jakova Herzla, majka dr. Herzla dolazila je na kongrese i dr. Herzl ukazivao je njoj veliko poštovanje pred svima svojim prijateljima. I prema svojoj deci pok. dr. Herzl je bio veoma nežan otac. U opšte rečeno pok. Herzl bio je uzorit sin, uzoran otac a i u privatnom i javnom životu čovjek bogat toplom osećaja za svakoga. Ovaj momenat njegove duhovne strukture bitan je za njegovu životnu orijentaciju, presudan dio osnovke za njegovo veliko dejstvo posvećeno hiljadama braće. Beograd, krajem juna.

Dr. David Alkalaj.

Knjiga »Der Judenstaat« završava se ovim riječima: »A koja slava čeka ove nesebične borce za stvar!

Zbog toga držim, da će iz zemlje uzrasti novi rod divnih Židova. Makabejci će opet da ustanu.

Još jednom da se kaže riječ početka: Židovi, koji hoće, imat će svoju državu.

Mi treba, da već jednom živimo kao slobodni ljudi na svojoj grudi i da u vlastitoj svojoj domovini mirno umiremo.

Svijet će našom slobodom biti oslobođen, našim bogatstvom obožan i uvećan našom veličinom.

I što ćemo ondje da preduzmemo za našu korist, snažno će i usrećljivo biti za boljitak svega ljudstva.

dim. 1884. postao sam doktor prava i stupio kao mehonirani činovnik pod vodstvom jednoga sudije u sudstvenu praksu. Bio sam kod suda u Beču i Salzburgu. U Salzburgu mi je rad bio privlačiviji; scenerija je, oko grada, zna se, veoma lijepa. Moja uredska soba bila je u nekom starom tornju jedne utvrde upravo ispod zvonova i svakoga dana tri puta odzvanjala mi je zvonjava u ušima.

Pisao sam dakako više za teatar nego za sud. U Salzburgu sam proživio nekoliko mojih najsretnijih godina. Rado bih bio ostao u tom lijepom gradu; ali kao Židov ne bih bio nikada mogao da budem promaknut do položaja suca. Zbog toga sam se tada odijelio od Salzburga i pravne znanosti.

Opet sam uvelike ražestio mojeg rabinu u Budimpešti; jer umjesto da se pobrinem za koje pravo zvanje tla namještenje, stao ja da putujem i da pišem za kazališta i novine. Mnoga od mojih djela izvodila su se u različitim teaterima. Neka s mnogo, a druga s manje uspjeha. Još uvijek ne mogu razumjeti, zašto su jedna ubrala pljesak, a druga bila isfućkana. Ova razlika u tome, kako je publika primala moja djela uči me, da se ne obazirem, da li publika plješče mojem radu ili ga isfućkava. Čovjek mora da si sam udesi sve po svom nahodjenju; sve je ostalo sporedno. Zabacujem sada sva svoja kazališna djela, pa i ona, što se još s uspjehom izvode u carskom »Burgtheater-u« i ne marim više za njih.

Godine 1889. oženio sam se i imam troje djece, jednoga dječaka i dvije djevojčice. Po mom mišljenju nisu moja djeca ni ružna ni glupa. Ali se, dakako, mogu da varam.

Za vrijeme mojeg puta po Španiji, 1891., ponudila mi je bečka »Neue Freie Presse«, da budem njezin dopisnik u Parizu. Prihvatio sam ponudu i ako sam sve doonda prezirao i mrzio politiku. U Parizu sam imao prilike da saznam, što se u svijetu smatra politikom i svoja sam naziranja skupio u maloj knjizi »Palais Bourbon«. 1895. bio sam se zasitio Pariza pa se vratih u Beč.

Za vrijeme posljednjih dvaju mjeseca mojeg boravka u Parizu napisao sam knjigu »Der Judenstaat«, koja mi je pribavila čast, da me je Vaš list** zamolio za nekoliko biografskih podataka o mojoj malenkosti. Ne sjećam se, da sam ista pisao u tako visokom raspoloženju kao ovu knjigu. Heine veli, da je čuo šuštaj orlovih krila, gdje udaraju ponad njegovog tjemena, kad je bilježio neke stihove. I ja sam vjerovao u takav neki šuštaj, kad sam pisao tu knjigu. Radio sam svaki dan, sve dotle, dok se nijesam izmorio; jedini mi je odmor bio uveče, što sam slušao Wagnerovu glazbu, naročito Tannhäusera, operu, koju sam čuo toliko puta, koliko se je puta izvodila. Samo za večeri, kad se nije izvodila opera osjećao sam sumnju u ispravnost mojih misli.

U početku htjedoh da ovu svoju malenu knjigu o rješenju židovskoga pitanja samo privatno dadem da kruži medju mojim prijateljima. Tek kasnije počeh da se ozbiljno bavim mišlju da knjigu štampam; nisam imao namjeru, da započnem osobnu agitaciju za židovsku stvar. Većina čitača čudit će se, kad dočuje za taj raniji otpor. Čitavu sam stvar smatrao takovom, te se mora da radi a ne disputira. Javna agitacija trebala je da bude samo moje posljednje sredstvo, ako se moj prvotni savjet ne bi bio saslušao ili uvazio.

Kad sam dovršio svoju knjigu, zamolio sam jednoga od mojih najstarijih i najboljih prijatelja, da pročita manuskript. Za čitanja stade odjednom da plače. Nalazio sam to ganuće sasvim prirodnim, jer je bio Židov; i ja sam gdjejad plakao pišući tu knjigu. Ali on je, ja se zaprepastih, naveo sasvim drugi razlog tim svojim suzama. Mislio je, da sam poludio, a jer je bio moj prijatelj, moja ga je nevolja veoma rastuzila. Pobjegao je, ne rekavši ništa drugo. Nakon neprospavane noći vratio se i nagovarao me, da napustim stvar, jer će me svatko držati ludim. Bio je toliko uzbuđen, da sam mu obećao sve i sva, samo da ga umirim. Onda me svjetovaše, da upitam Maksa Nordaua, je li moj plan misao uračunljiva čovjeka. »Ne ću nikoga pitati«, odgovorih; »ako se moje misli ovako doimlju naobraženoga i vjernoga prijatelja, napustit ću plan«.

Iza toga morao sam da preturim ozbiljnu krizu; mogu je usporediti jednog pojavom, kad se užareni predmet baci u hladnu vodu. Naravno — ako je taj predmet, slučajno, gvozdje, postaje čelikom.

Moj prijatelj, o kojem je gore riječ, trebao je da zbroji moje izdatke za brzojave. Kad mi je dao svršeni račun, u kojemu je bilo vanredno mnogo stavaka, spazio sam na prvi pogled, da je zbroj loš. Upozorio sam ga i on je ponovno zbrojio svote; ali tek kad je treći ili četvrti puta zbrojio, slagao se njegov rezultat s mojim. Ovaj sitni slučaj vratio mi je povjerenje u sebe samoga. Ta zbrojio sam tačnije nego on: moj me razum dakle nije sasvim napustio.

Onoga dana započela je moja uznemirenost zbog »Judenstaat-a«. Za dvije ili više zadnjih godina proživio sam mnogo, mnogo žalosnih dana i bojao sam se, da će ih doći još i više. 1895. započeo sam da vodim dnevnik; sad ga već ima puna č-

* Ovu je svoju biografiju objavio Herzl u londonskom žid. listu »Jewish Chronicle« u broju od 14. januara 1898.

** »Jewish Chronicle«, London.

Blagodati i okrepa

Svako pranje sa Elida-Shampoo-
nom je novo, ugodno iznenađenje.
Svježinom i mirisom okrepljeni živ-
ci glave, daju dobro raspoloženje
i pojačanu radnu snagu.

Elida-Shampoo ne čisti samo kosu već i kožu
glave. Sprječava nastajanje peruti i oslobadja
nas time jednog neugodnog zla.

Kosa postaje meka i gipka, te se lahko
češlja.

Upotrebljavajte stoga uvijek

ELIDA SHAMPOO

Jugoslav. d. d. Georg Schmidt, Osijek. Odió »ELIDA«.

Pošaljite mi besplatno izvorni omot Elida-Shampooa

Ime:

Naslov:

Metnite molim ovaj odrezak u jedan omot, te ga naznačite kao tiskanicu.

tiri sveska. Ako ih ikad objavim, začudit će se svijet, doznajući što sam morao da progutam, tko je bio neprijatelj mojeg plana i, sa druge strane, tko mi je pomogao.

Ali jedno držim izvjesnim i uzvišenim ponad sviju sumnja: pokret će ustrajati. Ne znam, kad ću umrijeti, ali cionizam ne će nikada umrijeti. Od onih dana u Baselu* imade židovski narod opet svoje narodno predstavništvo; »Židovska država« nastat će u svojoj zemlji. Sad baš preduzimam da stvorim banku** i nadam se da će ona biti jednako uspješna kao i kongres.

* Prvi cionistički kongres održan je u Bazelu u augustu 1897.

** Jewish Colonial Trust — cionistička banka, koja ima da vodi finansijsku stranu iseljenja i kolonizacije u Palestini.

50.000 DOLARA IZ AMERIKE PRISPJELO JE OVIH DANA
GLAVNOM UREDU KEREN KAJEMETA U JERUSOLIMU.

Jerusolim, 28. juna (JTA). Glavni Ured Keren Kajemeta u Jerusolimu primio je prošle nedjelje od svojega biroa u New Yorku 50.000 dolara, najveću pojedinačku doznaku, koju je Glavni Ured KKL dosada uopće primio. Time su primici KKL iz Udruženih Država od 1. oktobra 1925. ovamo dostigli svotu od 63.337 funti.

POLJSKA VLADA POVUKLA PROTUŽIDOVSKI PROJEKT
ZAKONA O TRGOVINI I INDUSTRIJI.

Varšava, 29. juna. (JTA). Vlada je povukla ranije Sejmu predani projekt protužidovskoga zakona o obrtu i industriji, koji je trebao da uništi židovski obrt i židovski industriju u Poljskoj i koji je zbog toga židovski parlamentarni klub u Poljskoj oštro kritikovao. Projekt je predložila prijašnja vlada Grabskoga, koja je inaugurirala borbu za gospodarsko uništenje Židova.

VATIKAN I ŽIDOVSKA IZGRADNJA PALESTINE.

Rim, 29. juna. (JTA). Nakon šestmesečnog boravka u Palestini vratio se pred neki dan u Rim monsignore Robinson, specijalni delegat pape. Vatikan bio je monsignore-ov Robinson povjerio veoma važnu i delikatanu misiju. Imao je da ispita pozicije Svetih Mjesta i latinskoga patrijarhata u Jerusolimu, protiv koga se tuže neki katolički krugovi naročito franjevci. Za vrijeme svojega boravka u Palestini slao je monsignore Robinson svoje izvještaje direktno papi; sada ga je, čim se vratio, primio papa u oduļu audijenciju. Dopisnik JTA saznaje, da je monsignore Robinson razložio u toj audijenciji papi čitav kompleks židovsko-cionističkoga problema i pitanja izgradnje židovske narodne domaje.

Na spomen-priredbi za Šolem Alejhema održanoj u Moskvi povodom desete obljetnice smrti velikoga židovskoga dramaturga govorio je o Šolem Alejhemu sovjetski narodni komesar za prosvjetu Lunačarski.

AGR. ING. J. ETTINGER, JERUSOLIM.

Pošumljivanje Palestine

Naša zemlja pozaavala je u prijašnje doba blagoslov naravnih šuma. Ustanovljeno je, da je veliki dio palestinskoga gorja, koje je danas golo i izbraženo dubokim pukotinama, u staro vrijeme bilo obraslo gajevima i šumama. Ali i u nizinama bile su velike površine obrasle gustim šumama. Stanovnici zemlje u raznim su perijodima posijekli najveći dio drveća i iskorijenili stabla i krčeve. To se činilo iz raznih razloga i u razne svrhe, ali u glavnome zato, da se šumsko tlo učini obradivim za vinograde i ratarstvo. Bio je to onaj sistem, koji se provodi u mnogim zemljama, bogatim šumama, kao što su Španija, Indija i Transjordanija itd. Ali dok je namjera bila dobra, bili su rdjavi rezultati. U namjeri da se ojača kultiviranje tla, pomoglo se uništavanje. I danas još stanovnici Es-Galta u Transjordaniji sijeku ostatke starih šuma, da upotrebe dobro šumsko tlo za vinograde a nakon 15—20 godina, kad vinogradi — bez djubrenja — prestaju da dadu dobar i dovoljan plod, za sijanje ječma i pšenice. Taj sistem vodi do upropaštivanja dobrog tla, koje zimske kiše otplavljaju s visina i na gomilavaju u nižim predjelima, u dolinama. Uništavanje šuma, vodi do propadanja tla, što Englezi označuju sa »soil destruction«.

Promotrimo tačnije terase judejskoga gorja. Terasiranje ovoga gorja je remek djelo prošlosti, djelo od stotina tisuća radnih snaga, veće od gradnje piramida. A danas je veća čest tih terasa gola, pećinasta, bez onoga sloja zemlje, koji ih je nekoć pokrивao, jer je zemaljsku koru kiša odnijela u ravnice. Razmotrimo li taj proces, razumjet ćemo, u kojoj je mjeri krčenje šuma, sadnje vinove loze i sijanje žita na tome tlu doprinijelo uništavanju tla.

Pored svega toga ipak još postoje u Zemlji ostaci starih šuma, koje još nisu sasvim isječene: na pr. šuma između Hajfe i Nahalala, na Karmelu kod Zihron Jakova u Samariji, šume na putu između gradova Ako i Safed, stara šuma južno od Hebrona, koja se održala kao nekim čudom. Ove su šume karakteristične za predjele, kojih je ranije bilo u Zemlji dobrano mnogo. Hoće li nam uspjeti, da ove neznatne ostatke u budućnosti sačuvamo. Hoće li nam uspjeti, da brda opet pošumimo? Hoće li nam uspjeti da probudimo na nov život šume a time i tlo ovih gora?

Redovito se za pošumljivanje traže tri vrste tla, koje su nepodesne za poljoprivredno iskorištavanje: prudovi, močvare i gorsko tlo.

Prudovi na obali Sredozemnog Mora obuhvaćaju kojih 500—600 hiljada dunama, (a ne dva milijuna dunama kao što se ranije držalo). Pošumljivanje tih prudova, važno za nas s raznih gledišta, traži pored velikih tehničkih poteškoća i pored velikih novčanih investicija mnogo ustrajnosti, strpljivosti i postojanosti, — osebina, koje ćemo razviti, čim se budemo osjećali graditeljima naše države, jer ćemo morati paziti, da prudovi dalje ne putuju i da ne prožduru daljnje površine, koje bi bile podesne za poljoprivredu. U nas su do pred kratko vrijeme vladali pogriješni pojmovi o močvarama i njihovom isušivanju. Židovi u Zemlji i u Galuti, koji kao laici ne znadu baš mnogo o sanaciji i pošumljivanju, drže, da se močvare isušuju pošumljivanjem. To je netačno. I eukaliptus nema ovu osebina. Močvare se mogu drenirati, kao što je to posljednjih godina radio Keren Kajemet, koji je te radove proveo odvođenjem vode pomoću cijevi i kanala prema najnovijim rezultatima znanosti. Odvođenje vode, kojim se suše i saniraju močvare, uništava gnijezda mušica, što škode ljudima — a ne sadnje šuma, kao što se prije mislilo.

Nakon isušivanja drenažom, močvare budu najplodnije tlo. Ovdje, naravno, odlično uspijevaju i šumska drva; ovdje uspijevaju i sve druge vrste drveća i bilja. Danas i u budućne ne će se močvarno tlo, koje je najbogatije i najplodnije što ga imademo u zemlji, upotrebljavati za sadnje šuma.

Time nije rečeno, da u budućne ne ćemo saditi šumsko drveće na plodnome tlu. I taj nazor, da se na dobrom tlu ne smije saditi šuma, skroz je pogriješan. Naprotiv kolonisti već danas, u novim poljoprivrednim kolonijama, zasadiju dijelove dobrog tla šumama, koje se brzo razvijaju i prema tome obećaju dobar prihod. U budućne će se ovaj sistem primjenjivati u sve većoj mjeri. Ali sve to nije još općeno pošumljivanje, već ovo i ovakovo sadjenje predstavlja tek jednu granu poljoprivredne djelatnosti. Uzgoj šumskoga drveća na dobrim zemljištima zauzet će u Palestini, zemlji plantaža, među ostalim nasadima uglednu poziciju.

Najvažnije površine — milijuni dunama, koje ćemo morati zasaditi mi i naredne generacije, leže u gorju. Lako je uzgajati šume na dobrome tlu, prije svega na zemljištu, koje je prije bilo močvarno. Ali pošumljivanje brda Judeje Samarije i Galileje, — koje treba da opet zasjaju starim sjajem — jedan je od najtežih problema, koje ima da riješi naš narod pri povratku u zemlju.

Što je dosad učinjeno tek je prvi, sitni korak na putu rješenju toga problema. Mora se priznati, da su Nijemci bili prvi, koji su započeli time na Karmelu, pa su ovdje nekoliko brda probudili pošumljivanjem na nov život. Iza rata počeli smo i mi da radimo u tome smislu.

Sredstvima Keren Kajemeta zasadjene su šume na visovima Hulde, Ben Šemena i Kirjat Anavim. Onoga, koji imade

interesa i razumijevanja za to djelo, a i prosječnoga posjetioca, te se šume već danas dobro doimlju, premda su još tako mlade.

Stvaranje tih šuma znači prelaz od rdjavog sistema predratnog vremena, kad su se sadile masline i drugo plodno drveće, što nije imalo nikakvu vezu s pošumljivanjem zemlje — k pošumljivanju u pravome smislu. Obzirom na kvalitetu ova je promjena vanredno važna. Nalazimo se sad na pravome putu. Rad se vrši sistematski i predstavlja početak ispravne politike pošumljivanja.

Promartajući ono, što je do danas uradjeno u Zemlji, moramo priznati da je dosad učinjeno vrlo malo. Naše šumarstvo imade samo kojih 100.000 stabala i još uvijek pravimo proračun naših radova za pošumljivanje po broju drveća, a ne, kao u drugim zemljama, prema broju hektara ili akro. Naša jedinica tla, dunam, tako je malena, (deseti dio jednoga hektara ili četvrti dio jednoga akra), a ipak smo još danas daleko od toga, da brojanje našega šumskoga drveća prilagodimo barem toj maloj mjeri tla.

Danas može da zadovoljava samo kvalitet rada, koji predstavlja početak pošumljivanja golih brda naše zemlje. Kad ćemo da budemo zadovoljni i s kvantitetom? Kad ćemo imati velike pošumljene površine, kakove putnik na pr. vidja kad putuje kršem na željeznici što vodi iz Beča u Trst.

Hoću da ukratko i u općenitim crtama razložim plan, koji bi imao da tijekom vremena dovede do jednoga šumskog gospodarstva u Palestini. Zatim ću prikazati put, kojim, prema mome mišljenju, mora poći KKL, da se prilagodi općoj tendenciji za stvaranje šumskog gospodarstva u zemlji.

Prije svega moramo paziti na to i postići, da vlada čuva ostatke starih šuma u Zemlji. Ovi ostaci nisu manje važni no ostaci stare kulture, koje vlade i razna društva svih kulturnih naroda otkrivaju u našoj Zemlji i nastoje da ih očuvaju.

Ostaci starih šuma u toku su generacija spašeni baš kao nekim čudom od uništavalačke ljudske ruke, koja je upotrebila tlo za sadjenje loze i ratarstva ili je drvo odnijela za gorivo ili je mlado drveće i grmlje žrtvovala stadi koža. Ovi su ostaci spomenici, monumenti, koji isto toliko vrijede da budu zaštićeni, njegovani i nanovo uzgajani, kao svi drugi kulturni spomenici, koji se vade iz zemlje: kao ona stara sinagoga u Kapernaumu, kao preostaci antiknoga grada Skitopolisa kod Ben Šemena, koji su iskopani u zadnjim godinama, kao treći zid Jerusolima, koji je otkriven prošle godine ili kao ostaci »Kirjat Šefera«.

Ima raznih društava za uzdržavanje tih starina, ima i jedno židovsko društvo s takovim ciljem, ali nema još židovskoga društva, kojemu bi bila zadaća, da očuva ostatke starih šuma. Još ne postoji društvo, koje je stavilo sebi u zadatak, da podesne dijelove tih starih šuma preudesi u narodne parkove, kao što to biva u svim kulturnim zemljama. Takovo društvo imalo bi pomoću vladine moći da bdije nad ostacima starih šuma a moglo bi da stvori narodne parkove, što bi bili vanredno privlačivi za sve turiste i prijatelje prirode iz cijeloga svijeta.

Nadalje se svom energijom mora tražiti od palestinske vlade, da ona štiti novo zasadjene šume. Danas vlada to ne čini, premda je engleska vlada već izdala zakone za zaštitu šuma. Ali »šumski zakon« palestinske vlade ne sadržaje paragrafe, koji bi bili dovoljni da se zaštiti rad Židova, naročito onaj, što je zadnjih godina obavljen za pošumljivanje zemlje Šume KKL-a u Bertobiji, Huldi, Benšemenu i Kirjat Anavim često su trpjele od sjekire susjeda, koji su žudjeli za svakim stablom u okolini. A prosvjedi KKL-a kod vlasti, koje bi bile dužne da zaštićuju nasade protiv barbarskog uništavanja, nisu uvijek našle odjeka, na koje bi se naišlo kod svake vlade druge koje zemlje i bez naročitog zahtjeva interesenata.

Keren Kajemet ima da smatra pošumljivanje jednim od nacionalnih zadataka, koji treba vršiti u znatno većoj mjeri no dosad. Moramo se osloboditi straha, da rad za pošumljivanje zemlje znači opasnost za pravo djelovanje KKL-a, za namicanje velikih sredstava za kupnju zemljišta. Naprotiv: povećati li se krug onih, koji se interesuju za sadjenje šumskoga drveća u Zemlji i koji će biti pripravi da daju za to novac, sigurno se time ne ćemo ni na koji način odvratiti od iskonskoga cilja KKL-a. To je jedno od sredstava, da se Židovi Galuta povežu s izvjesnim zadaćama za popravak prilika u Zemlji, za napredak i olakšanje životnih prilika u Zemlji.

Danas je došao čas, da se u zemljama Galuta preko svih zemaljskih centrala KKL-a provede pokušaj, da se darovatelji drveća slože u društva s prijateljima pošumljivanja Palestine na nacionalnom tlu. Članovi tih društava bit će možda, pripravi, da za tu svrhu uplate godišnje jednu malu ali stalnu svotu. Članovi treba da se priključe jednom općem društvu za zaštitu starih šuma naše zemlje i za stvaranje novih nasada po jednom čvrstom sistemu.

Prije nego što se taj plan izvede, mora KKL pristupiti pošumljivanju svih onih dijelova njegova posjeda, koji nisu podesni za poljoprivrednu kulturu. Sad posjeduje KKL otprilike 10.000 dunama ovakove zemlje. Bilo bi važno, da se ovaj areal pošumi za nekoliko godina.

Osim pošumljivanja zemljišta KKL-a, koja su podesna samo za ovu svrhu, a ne za poljoprivrednu, ima i mogućnosti, da se

poveća areal nasada na narodnom zemljištu. Kolonisti u novim kolonijama, koje su osnovane zadnjih godina na zemljištu KKL-a, započeli su sredstvima Keren Hajesoda saditi šumsko drveće, vršeći to kao jednu granu svoje privredne djelatnosti. Kod Nahalala, Tel Adaša itd. prostiru se već danas lijepe šume, koje su zasadili kolonisti i koje oni sad njeguju najvećom pomnjom. Danas može kolonizaciono odjeljenje Cijon. Egzekutive u Jerusolimu s kolonistima svake nove kolonije, koja se osniva na zemljištu KKL-a, sklopiti utanačenje, prema kojem će se oni obvezati, da će 10 postotaka zemljišta, koje im se predaje pošumiti iz vlastitih sredstava ili iz sredstava koje kolonizatorne instancije.

Važno je znati, da je u evropskim zemljama prosječno 30 postotaka zemljišta obraslo šumom. Uspije li nam u određeno vrijeme da ostvarimo bar jedan dio toga procenta, moći ćemo biti zadovoljni.

KKL započinje sad energičnu akciju za pošumljivanje. Važno je, da svi, koji hoće u tome saradivati, imadu u vidu čvrst plan i daleke perspektive, kao što sam ih ja nastojao da dadem u skupnim crtama.

Jerusolim, sredinom juna 1926.

Židovski šport

VELIKI USPJEH HAKOAH KOD PLIVAČKOGA NATJECANJA »KROZ WIEN«.

Kod natjecanja u plivanju »Quer durch Wien« (desetoga po redu) na pruzi od 7.5 km. (od Nussdorfa do Rotundenbrücke) pobjedio je u ove godine Hakoah u prvenstvenom natjecanju za dame po Fritz Löwy (lane Heddy Bienenfeld, koja je ove godine druga), u natjecanju za gospodu po Alfredu Gutthu, koji je i lane pobjedio na toj pruzi. Osim toga dobio je Hakoah nagradu Vrhovnog športskog saveza za najveći broj sudjelovatelja kod propagandnog natjecanja (od 400 sudjelovatelja postavio je Hakoah 200, a od tih je prošlo cijem 165). Da se vidi klasa pobjednica F. Löwy i H. Bienenfeld (među kojima nije na cilju bio veliki razmak), valja spomenuti, da je treća po redu došla na cilj dama Röder od W. A. C. sa zaostatkom od 200 m! — A. Guth došao je kao prvi tristo-tine metara pred svima drugima.

Nogometno prvenstvo u Wientu je završeno. Hakoah, prošlogodišnji majstor, zaposjeda 7. mjesto sa 26 boda i goal-diferencom od 55:49 u svojoj korist. Dakako, nimalo lijepi rezultat, a kako znaci ukazuju, bit će to još gore, dok većina igrača otkáže svoje ugovore sa Hakoahom, pa u znaku profesionalizma ode u Ameriku, ma da su svečano na usta svog kapetana Häuslera dementirali vijesti novina, nesklonih Hakoahu. Uprava scopuje, da ne kani pozvati strane igrače, već ove sezone igrati sa vlastitim materijalom, a one, koji su prekinuli ugovore, prijaviti Fifu, pa vjerojatno ne će u Ameriku, jer američki nogometni savez javlja, da je sasvim naravno on vezan na paragrafe Fife. — Bilo kakogod »za židovski šport nogomet je nesreća«, rekao je na vijećanju Makkabi Weltverbanda dr. I. H. Körner, predsjednik Hakoaha.

Černovički Makkabi osvojio je nogometno prvenstvo sa 1 bodom pred Hakoahom kao drugim.

IZ MAKABIJA.

Redovita vježba za članstvo, zdravstveni odgo gospodja i naraštaj (muški i ženski) je počevši od 10. jula u dvorani (Palmotičeva ulica 22).

Zdravstveni odgo gospode vježba u cijeloj medjuvrijeme kao što i desad: ponedjeljkom i srijedom od 9—10. sati.

PRESELENJA PO GRADU, KAO I IZVAN GRADA

te željeznicom sa Möbelvagonom, dovoz različite robe na i sa kolodvora, obavlja savjesno i uz najjeftinije cijene otpretništvo

Eliš i Lah,

vlasnici velikih zračnih skladišta i industrijskih kolosjeka, Zagreb, Nikolićeva ulica br. 10, telefon 13-36.

RADIOTEHNIKA

specijalno poduzeće za telefoniju bez žica. Laboratorij

Telefon int. 4-79. ZAGREB Trenkova ulica 6

Prvorazredni aparati i sastavni dijelovi

Za

RADIO-ZAGREB

najbolji DETEKTOR-APARATI

SPECTRUM d. d.

Ing. Kopista, Dubsky i Krstić

Tvornice ogledala i brusione stakla

ZAGREB BEOGRAD OSIJEK LJUBLJANA VII.

Kukovićeva ul. 23. Banatska ul. 2. Desatićina ul. 39. Medvedova u. 38.

Zrcalno staklo - Portalno staklo - Mašinsko staklo 5-6 mm. Ogledala u svim veličinama i oblicima - Brušene ploče - Uvolute ploče - Ustakljivanje u mjedi - Fina ogledala.

Iz Jugoslavije

Nove cijene na liniji Konstanca — Palestina

Dne 11. juna stupila je na snagu ova nova tarifa parobrodarske linije Konstanca (Rumunjska) — Hajfa — Jafa:

I. razred.	
Jednostavna kabina	Leja 16.000
Specijalna kabina	Leja 17.000
Luksusna kabina	Leja 20.000
II. razred.	
Obična kabina	Leja 10.500
Specijalna kabina	Leja 11.550
III. razred.	
Bez kreveta i hrane	Leja 3.000
S krevetom, a bez hrane	Leja 4.200
S krevetom i s ritual. hranom	Leja 5.000

III. razred za emigrante.	
Zajednička kabina bez kreveta i bez hrane	Leja 2.400
Zajednička kabina s krevetom, a bez hrane	Leja 3.200
Zajed. kabina s krevetom i ritual. hranom	Leja 3.750

Napomena: kod tih karata nema daljih popusta.

KARTE TAMO I NATRAG.

I. razred	Leja 27.200
II. razred	Leja 17.000
III. razred. S krevetom, bez hrane	Leja 8.400

Putnici, koji su kupili kartu za putovanje bez hrane mogu dobiti da uplate tarifu za hranu i to:

za hranu I. razreda	Leja 2.250
za hranu II. razreda	Leja 1.800
za hranu III. razreda	Leja 650

Potanje upute naročito o popustima kad putuje čitava porodica i o kartama za djecu daje Palestinski Ured u Zagrebu, Ilica 38. I.

Jedan rumunjski Lej vrijedi prosječno 25 para.
Palestinski Ured Saveza Cijonista, Zagreb, Ilica 38. I.

KEREN HAJESOD AKCIJA U VOJVODINI.

Lijepi uspjeh u Senti.

(Posebni izvještaj »Židova«.)

U nedjelju, dne 20. juna započela je KH-akcija u Senti. U svrhu provedbe te akcije došli su u Sentu gg. prof. Šolem Pazi Goldmann i Rihard Steiner, izaslanici Glavnog Ureda Karen Hajesoda u Londonu i g. dr. Pops iz Beograda kao delegat Kuratorija KH za Kraljevinu SHS u Beogradu. Akcija je urodila veoma lijepim uspjehom. Subskribirano je 40.000 dinara. Od toga je već 14.000 uplaćeno u gotovom.

Ovaj rezultat a i uspjeh akcije u mnogim drugim mjestima u Vojvodini svjedoči, da su gg. izaslanici uspjeli da u mjestima, koja su dosada slabo učestvovala potpomaganju izgradnje Palestine, pobude živ interes za to pregnuće židovskoga naroda.

ZAGREB.

Gimnastička akademija Makabija.

U subotu dne 26. o. mj. priredio je Makabi u dvorani svoje Doma gimnastičku akademiju, koja se u svakom pogledu može da označi vrlo uspješnom: bio je to ispit jedne škole, smotra savjesnoga rada, vanredno efektna i lijepa.

I ova je akademija imala obilježje dosadašnjih, a to su: stilski program sa područja savremene gimnastike, izvanredno

dobro uvježbani materijal, i konačno ono, u čemu je Makabi pionir ne samo u Zagrebu, već i daleko izvan njega: stilska muzika, koja prati vježbe, stilska odjeća i oprema svih vježbača.

Sve su tačke kako rekosmo bile jednako dobro uvježbane i prema tomu izvedene, no ipak moramo posebice istaknuti posljednje 4 tačke II. dijela programa, ritmičko-skupinski dio, izvodjen po izabranim odjelima (prednjačkim zborovima) svih kategorija, od kojih je kruna svega bila posljednja tačka »Krug« sastav za šest prednjaka, koji predstavlja dosadašnju najkompliciraniju i najnaporniju kompoziciju u gimnastičkoj literaturi, a izveden je po prednjačkom zboru Makabija uzorno, što svjedoči izjava i pohvala nazočnog autora g. Mudrića, prof. gimnastike u Zagrebu.

Akademija je bila dobro posjećena. Vidjeli smo zastupnike žid. i nežid. institucija i korporacija, predsjedništvo općine, Žid. Nar. Društ., Saveza Cijonista, rabina g. dra. Schwarz, itd., te zastupnike svih zagrebačkih sokolskih društava, hrv. i jugosl. i Hrv. i Jugosl. Sokolskog Saveza, sportske izjavitelje svih zagrebačkih novina itd.

Promocije. U srijedu dne 30. juna o. g. promoviran je na zagrebačkom sveučilištu na čast doktora sveukupne medicine naš sumišljenik g. Ichel Deutschmeister. Zajedno s g. Deutschmeisterom promoviran je na čast doktora prava g. Adolf Weissmann sin kantora zagreb. bogoštovne općine g. Josipa Weissmanna. Prošle nedjelje diplomiran je za inženjera-arhitekta na zagrebačkoj Visokoj Tehničkoj Školi naš sumišljenik g. Iso Reiss. Srdačno čestitamo!

Glasovir za iznajmiti. Dobar kratki glasovir daje se u ma'am. Upitati Jurišćeva ulica 30, II. kat.

MEDJUKLUBSKO NATJECANJE U ZAGREBU između Makabija, Herkulesa i Croacije u hrvanju nastavit će se u nedjelju 4. o. mj. u dvorani Music-Hall kina, a ne u dvorani Makabijeva Doma, budući da je u isto vrijeme (prije podne) Herzl komemoracija.

VARAŽDIN.

Predavanje tajnika Uprave KKL za Jugoslaviju dr. Alfreda Singera.

Dne 23. juna boravio je u našem gradu tajnik uprave KKL, g. dr. Alfred Singer, te je nakon konferencije s povjerenikom za KKL na večer, u dvorani bogoštovne općine, održao predavanje o stanju izgradnje Erec Jisraela. U iscrpnom jednočasovnom govoru prikazivao je sve faze obnovnoga rada i iznio rezultat dosadašnjega nastojanja. Konačno je apelirao na prisutne, da i oni svakom zgodom obilno podupru veliko djelo preporoda. Iza predavanja razvila se diskusija, koja je potrajala gotovo do ponoći. Predavanje saslušano je velikom pažnjom, te se govorniku živo odobravalo.

U utorak, dne 6. jula bit će prikazivan Palestinski film. Tom će prilikom govoriti g. Joel Rosenberger.

ČAKOVAC.

Prikazivanje Palestinskoga filma. — Predavanje tajnika Uprave KKL g. dr. Singera. — Provedba šekel-akcije. (Od našeg redovitog dopisnika).

Dne 22. juna prikazivao se »Palestinski film« u kino kazalištu »Zrinski«. Gotovo svi Židovi Čakovca, kao i mnogobrojna ostala publika pozorno su saslušali govor dr. Singera. G. dr. Singer je u svom iscrpivom govoru razložio stanje Židova u galutu, potrebu cijonističkog opredijeljenja i potrebu velikih napora, da se usmogne izvesti palestinsko djelo. Prikazao

tražim vječnu vrednotu, trajnu sadržajnost i nju hoću da izrazim. I držeći se biti nastojim da svakoj stvari dadem onaj vanjski izričaj (to se tiče stila), koji najviše odgovara njezinoj unutarnjoj sadržini. Linija nema da postoji sama za sebe, nego samo kao produkt nečega unutarnjega i kao elemenat atmosfere djela. Tako gesta mora da bude uskladjena s ritmom riječi a podređena čitavoj atmosferi komada.

Pokušao sam to naročito režirajući »Gospodjicu Djavolicu« i »Mnogo vike ni za što«. Radio sam to s realistički odgojenim ansamblom. U Habime našao sam perfekciju ovakvoga nastojanja. Ne postoji stil zbog stila nego zbog nužde pravoga i posvemašnjega izricanja nutarnjosti.

»Maske, kostimi i scenerija u Habime su posve jednostavni. Nema bučnosti ni u kojem pogledu. Sa sasvim jednostavnim sredstvima polučena je maksimum. U masci operiraju i s crnom i žutom bojom. Osvjetljenje, s kojim se inače ekspresionistički teatar upravo razmeće, u Habime je jednostavno, ali stilski odlično.

»Melodičnost i deklamatornost posve su prirodne. Teško je ocrtati snažan dojam, kad, na primjer, u prvom činu »Dibuka« koje lice prelazi iz monologa, više jednostavnoga govora, u melodiju ekstaze.

Govoreći detajnije o »Dibuku« saopćio mi je g. Raić neke svoje informacije o uvježbavanju pojedinih dijelova toga djela. Ples prosjaka u prvom činu, jedan od najjačih momenta predstave, vježbao je teatar godinu dana, a čitav »Dibuk« tri godine. »Dibuk« je s Habimom uvježbao pokojni Vahtangov. Sadašnjim izvedbama ravna direktor Habime Cemah, držeći se režije Vahtangove.

Razgovor je prešao preko pitanja o dojemu hebrejskoga jezika s pozornice, na općenitija pitanja židovskoga teatra. G. je Raić s veoma mnogo interesa saslušao moje neke informacije o nastojanjima u Palestini i pokazao da dobro poznaje nastojanja jidiš teatra i velik dio istočno židovske literature. Gospodin će Raić jamačno sasvim napustiti misao o izvedbi »Dibuka« na zagrebačkom teatru, jer naša pozornica ne bi mogla da iznese onu atmosferu, koja je naročito bitna za sam komad i jer se već u prijevodu gubi mnogošta vrijedno i jako.

LUX

Sačuvati će odjeću Vašega čeda mekom, da mu ne povrijedi nježne puti. Vunena roba ne će se skupiti kod pranja.

LEVER BROS. LTD.,
Port Sunlight,
ENGLAND.

Dobiva se u svakoj trgovini i drogeriji.
Zastupstvo i depot: Norbert Weiss i drug
Zagreb, Sajmište br: 51.
Telefon br. 7-33. Brzjaviti: Norbertis.

je ideju i rad Židovskoga Narodnoga Fonda i nekim potanjim informacijama uveo sam film. G. dr. Singer svršio je svoj uspio govor, izazivši nadu da će i čakovački Židovi dati svoj dio za izgradnju.

Film, veoma zanimljiv, dobro se dojmio sve publike. Čisti dobitak prikazivanja premašio je hiljadu dinara.

Na zadnjoj odborskoj sjednici Žid. Omlad. Društva odlučeno je, da će haverim Ziegler i Hoffmann otputovati u Mursku Subotu, Dolnju Lendavu i Prelog, da ondje provedu šekelsku akciju i razmjeste škrabice KKL-a.

Šekel akcija u Čakovcu još nije posve dovršena. Do danas se rasprodalo otprilike 75—80 šekalim. To je prva energična akcija za prodaju šekela u Čakovcu. Za naše prilike zasada sasvim uspješna. (J. H.)

Pau'a Schick.

Dne 24. juna preminula je u Beču od teške bolesti gospodja Paula Schick, majka supruge člana Radnoga Odbora S. C. g. dr. Huga Bauera. Tijelo pokojnice bilo je preveženo u Požegu, gdje je sahranjeno na vječni počin u srijedu, dne 30. juna. Rastuženoj porodici izrazujemo ovime našu najiskreniju sućut.

Šekelska akcija u Rumi. Javljaju nam iz Rume povodom članka »Ima pojava...« u broju 25. »Židova«: Šekelski su blokovi vraćeni neraspućani, a da većina članova M. C. O. o tome nije bila obaviještena. Poduzet će se sve, da se šekelska akcija uspješno provede.

SALON „EMA“
češjaonica za dame
Zagreb, Ilica 12.

Pitao sam g. Raića je li možda bilo govora o tom, da se Habima pozove u Zagreb. G. je Raić govorio o tom s vodstvom Habime. Sada na žalost nije Habima mogla da stvar udesi, jer je vežu drugi aranžmani. Možda će uspjeti, da moskovski hebrejski teatar dodje u Zagreb, kad se vrati, potkraj ljeta, s turneje po Americi. —r.

KANTORSKA ŠKOLA U BEČU.

Beč, 29. juna (JTA). Da se doskoči osjetljivom pomanjkanju kantora otvoriti će se doskora u Beču kantorska škola s bogatim nastavnim programom. Školu će voditi čuveni bečki natkantori Margulies i Milet, koji je osim toga poznat po svojim sinagogalnim kompozicijama.

ODBOR ZA HEBREJSKU UNIVERZU U JERUSOLIMU, ZAGREB, ILICA 38. IL KAT

moli sve sumišljenike, da mu za Biblioteku Hebrejske Univerze u Jerusolimu stave na raspolaganje slijedeća izdanja Matice Hrvatske:

1. Hrvatske narodne pjesme. Svezak I—IV.
2. Šenoa: Antologija hrvatskog ili srpskog pjesništva.
3. Badalić: Antologija hrvatskog pjesništva.
4. Popović: Antologija srpske lirike.
5. Ilesić: Cvijeće slovenskog pjesništva.
6. Vodnik: Povijest hrvatske književnosti I

nadalje: slijedeće knjige:

- »Židovska Smotra« (sva godišta).
- »Gideon«, god. I., broj 6, 7.
- Kraus Oton: Židovsko pitanje i cijonizam.
- Rosenfeld Moris: Pjesme iz geta (prev. dr. A. Licht).
- Dr. Ehrenpreis Marko: Decenij cijonizma.
- H. Davičo: Sa Jališe (ćiril).
- Hirschler Žiga: Album židovskih pjesama.

Molimo sumišljenike da nam unapred jave, koje nam od gore navedenih knjiga mogu staviti na raspolaganje.

Odbor za Hebrejsku Univerzu u Jerusolimu,
Zagreb, Ilica 38. I.

Gospodin Raić o Habimi.

Razgovor s ravnateljem drame Narodnog Kazališta u Zagrebu.

Odmah nakon što se g. Raić, ravnatelj drame na Narodnom Kazalištu u Zagrebu vratio iz Beča, kamo je bio pošao da vidi trupu moskovskoga hebrejskoga teatra Habime, koja je gostovala na Carltheateru, posjetio sam g. Raića, da ga zamolim, neka bi mi za čitatelje »Židova« kao uvažena osoba naše kazališne umjetnosti prikazao svoje dojmove s izvedaba Habime i svoj sud o njoj.

G. Raić dočekao me je veoma ljubazno i susretljivo odgovarao na sva pitanja. O Habimi bio je već ranije mnogo čitao, a i uvaženi autoriteti pričali su mu mnogo o njoj. Gosp. Raić naročito je u toj vezi spomenuo Stanislavskoga, koji je uođu one grupe Hudožestvenoga Teatra u Moskvi, za koju je An-Sky bio napisao svoj »Dibuk«. Zbog uposlenosti stigao je g. Raić da vidi samo »Dibuk«. Na moje direktno pitanje o toj predstavi g. je Raić rekao:

»Jedno čudo. Ansambl se doimlje poput jedne sekte. Njihov »Dibuk« i nije drama. To je čista ekspresija židovskoga života i mističkih dubina jednoga duhovnoga svijeta. Uz nešto groteske, koja potpunoma pristaje karakterističnom prikazivanju komada iz židovskoga života dat je snažan izričaj židovstva. Habima je sasvim moderan teatar, koji je našao svoj put.

U razgovoru o ekspresionizmu na pozornici g. je Raić upravo s oduševljenjem govorio o stilu i umjetnosti Habime. »Njen stil«, reče g. Raić, »prekida s tradicijom, a posvema je jednostavan. Gledajući ekspresioničke predstave inače, obično ispada sve oktroirano, udešeno za volju nečega izvanjega. Ono što čini ansambl moskovske Habime sasvim je spontano, sve je baš snažna ekspresija, potpun, dokraj očigledan izričaj nutarnjega bivanja. Osjeća se da je sve ponajprije proživljeno pa onda izrečeno. Jednom mi je Reinhardt rekao u Gasteinu: »Sve je to lijepo s tim ekspresionizmom. Mogu se stolice napraviti nahereno i kulise se mogu udesiti kosom, ali ljudi se ne mogu učiniti kosima«. Habimi je i to uspjelo. Ali tu ipak nema usiljenosti oktroiranoga stilizovanja. Za mene vole da kažu da sam konzervativan. Ali ja posvuda

Vjesnik Saveza Židovskih Omladinskih Udruženja

Osječke rezolucije

U zadnje se vrijeme u saveznim redovima živo diskutira o svim saveznim problemima. Taj štimung diskutiranja započeo je od zlosretnog »neuspjelog« sastanka vodja u aprtu u Zagrebu. I u tome je možda jedini, no veliki uspjeh toga ozloglašenog sastanka. Diskutira se, a u središtu diskusije su osječke rezolucije, koje predstavljaju radikalno palestino-centrički program. S lijeva i s desna se taj program napada, a glavni argument je svima, kad upiru na tobožnju neuspjelu minulu radnu godinu. Pa da ogledamo malo osječki program i da ga uporedimo sa faktičkim silama u našem Savezu.

Osječki program bez obzira na to, je li pametan ili glup moguć ili nemoguć, bez obzira na sam njegov sadržaj, taj program predstavlja jednu homogenu cjelinu. To je prvi put u šest godina Saveza, da se postavio program, koji je potpunoma zaobijen na svaku stranu. Već je u tome same velika moć i snaga sakrivena, jer iz te jednovitosti lako se nadje kompas za odgojno, kulturno i političko djelovanje Saveza. A ta jednovitost daje i sigurnost, bez koje nije moguća nikakova promišljena akcija. Iz osječkoga programa jasno iz svakoga retka govori jedna svrha, a ta jest: vezivanje ljudi uz Palestinu, palestinocentrizam. A to u našoj praksi znači jačanje židovske omladinske zajednice u Jugoslaviji preko zajedničkoga interesa svih svjetskih Židova: Palestine. A u zadnjoj svojoj konzekvenci znači i čini odlazak u Hebrejsku Radnu Palestinu.

Eto, taj program se danas napada s argumentima, da od nas »onako« nitko ne će u Palestinu, za nas je takov program »nesavremen« i ne »pogadja nas«, da »vodje nemaju prave vodjenike, a vodjenici nemaju prave vodje«, a uostalom da je svemu najbolji dokaz slab rad u minuloj radnoj godini. Možda je sve to istina, no možda ne ću ni ja imati krivo, kad ću ustvrditi, da je sva ta »kritična« atmosfera jedina krivnja desorientacije omladine, odnosno često kriva i loša interpretacija osječkoga programa.

Kad se prisluškuje kako kuća bilo u naše omladine, onda se vidi, da ona u svom velikom i pretežnom dijelu i te kakovim zanimanjima prati izgradnju Palestine, da veoma revno pomaže svim sredstvima tu izgradnju. A konačno i to; da od osječkoga sleta pa do danas čeka da savezna jezgra Ahdut Hacoim rekne svoju riječ. Ta riječ još nije pala i u tome je mrtva točka ove radne godine. Osječki program je doista cionistički i dotjeran je, no sam program po sebi ne može da se ostvari, falš čarobna riječ, koju je ove godine Ahdut Hacoim trebao da izrekne. Još nije prekasno, ta što je jedna godina u životu jednoga pokreta? Na ovome sletu čekamo od Ahduta, da pokaže svoju dobru volju za provođenje osječkoga programa, a ne će li Ahdut da tu ulogu preuzme, treba Savez odlučno Ahdut da pregazi i da iz sebe stvori onakovu trupu, koja će neumorno i ustrajno voditi Savez u smjeru odgojnom, kulturnom i političkom kako to proizlazi iz osječkoga programa, a na koncu, da kažemo i to: nije na osječkom programu najbitnije sam cilj programa, nego je bitnije, da nam daje sasvim realno i zaobljeno gledanje na svijet, a to je prvotno važno u našim bezglavim prilikama.

S. K.

SA SJEDNICE MISRADA.

Na sjednici Misrada, u utorak 29. juna, raspravljalo se najprije o sletskim pitanjima. Stiglo je povoljno rješenje g. Ministra Saobraćaja u stvari naše molbe za povlaštenu vožnju za slet u Sarajevu. Pripremu i sastav akademije prigodom sleta prepusta se posvema Sarajevu. Govori se o pozivanju korporacija na slet. S tim u vezi uređeno je na pošti, da telegrafska adresa sleta glasi »Sletbiro Sarajevo«. U drugoj točki dnevnoga reda uzimlje se u pretres stigla predstavnica beogradske omladine, koja traži da se sletovi SŽOU i Makabi sjedine i da tako sjedinjeni traju tri dana. Predstavnica se odbija, jer je stigla prekasno i jer je u protivu rječu sa ranijim izjavama beogradske omladine, gdje se izričito traži slet u Sarajevu. Konačno se razgovara o stiglih pismima od članova Hanhage u Würzburgu i o odgovoru na ta pisma.

Ja sam uvijek zdrav i veseo

jer me moja majka počam od poroda njeguje sa svjetski poznatim i nenadmašivim

Höfer
puderom
br. 1.

Majke! Rabite samo ovaj prokušani prah, koji se dobiva u svakoj ljekarni i drogeriji.

POVLASTICA ZA VOŽNJU NA SLET U SARAJEVO.

Gospodin Ministar Saobraćaja odobrio je svojom odlukom M. S. br. 17.177 od 11. juna o. g. članovima Saveza Židovskih Omladinskih Udruženja Kraljevine SHS povlasticu od 50% od redovnih voznih cijena za učesnike VII. sleta S. Ž. O. U. u Sarajevu. Povlastica važi od 20. jula do 5. augusta.

PRIJAVA ZA SLET.

Upozoravamo sva sav. udruženja, da je zadnji rok za prijavu za slet 15. jula. Za prijave, koje stignu iza toga roka, ne može Sletbiro da preuzme nikakove obaveze. Prijava se ima poslati sletskome birou (Sarajevo, p. a. Klub Union — Mustafa Dženetića ulica 25 i istovremeno Misradu u Zagreb.

SLETSKI ODBOR.

Sletbiro radi punom parom. Sjednice se održavaju dva puta u tjednu. Pomalo se svladavaju tehničke i organizacione zapreke, koje se imaju svladati oko pripreme sleta. Valja zabilježiti, da se mnoga sav. udruženja obraćaju na Sletbiro sa različitim upitima i informacijama, zatim da su već mnoga udruženja najavila odličan broj učesnika. Sve to pokazuje malo paradoksnu činjenicu, da se omladina kraj svega, što je minula radna godina bila jedna od slabijih, veoma živo zanima za slet i da se sa jednako mara i dobre volje, kao uvijek do sada sprema za taj svečani savezni sastanak. Valja i to zabilježiti, da baš mnoga od t. zv. »slabijih« udruženja pokazuju mnogo interesa za slet. To raspoloženje u omladini i opet pokazuje, kako je sretan bio izbor sleta za Sarajevo, a Sletbiro, a i Misradu daje to raspoloženje omladine nužni zamah.

BELETRISTIKA

Slomljena srca

Iz zbirke »Draga provincija«.

Jidiš napisao Šlomo Gorelik.

Kad sam napolju, u širokom svijetu, pa budne jesen, često me obuzima naročito jaka čežnja za mojim gradićem — za dragom provincijom. Uspomene me onamo vuku, uspomene na mnogošta dobro i ganutljivo. Usred dalekih, tuđih poljana usadjeno je malo židovsko mjestance i izgleda sad u jeseni tako sirotno kao sam mjesec Elul. Muževi hodaju puni briga, a djevojke se sjećaju, da postaju starije. Tko će da dodje u taj sakriveni, zaboravljeni kut? Kad prodje ljeto nestaju i pjesme i nade. Sjedaču i pišu svojim znancima, tako razumna, mirna i žalosna pisma. Ali učiteljica, Dora Nechamkes, koja može da se kadšto smije toliko veselo unatoč svojim dvadeset i osam godina i prvih sijedih vlasi, zapada u duboku beznadnu melankoliju. Znam unaprijed, da ću je naći zamotan u njezin kašmirski šal a ispred nje na stolu prosuti duhan za cigarete i rastrgane tuljčice. I kako kašlje; jer ona ne će da sluša liječnika, koji joj je zabranio da puši.

»Ta vi ne pazite na sebe, Dora«, usudit ću se da napomenem. Nato će se ona neprirodno i ponešto neugodno nasmiјati i jače zagnuti u šal.

Ne znam, zašto sam to učinio, zašto sam izvadio njezino pismo, kad su moje stvari bile već spremljene u prtljag i još jednom ga pročitao — ovo pismo što je mirisalo po uvelom cvijeću...

»Pitate, kako je. Ta znate, mene ne bi više mogli obrađovati ni najljepši darovi udesa. A u gradiću se nije ništa izmijenilo. Kad dodjete, uvjerit ćete se, da je sve još na svom starom mjestu. I ljudi su još uvijek isti, ali tek nešto jače potišteni — od dosadne jesenje kiše. Fränkenl se još uvijek ne može odlučiti da ženi Pauli Ginsburg, i ako je već najmoje ljepi stan. Seligsohn — naš Hamlet — priča o nesretnoj svojoj ljubavi, koja se vuče već sedam godina, i da je volji više nego četrdeset hiljada — braće. Postao je stariji, ciničniji i nemarniji, u društvu mladih djevojaka govori o svom reumatizmu i o bolovima u desnomo uhu, koji su ga pred kratko vrijeme počeli mučiti. Imade i žalosnih novosti. Sjećate se jamčno visokog jablana, diku našega grada, koji se je mogao opaziti već izdaleka. Ove su ga godine posijekli. Kome će sada ljubavni parovi povjeravati svoje tajne? I gdje li će ljeti biti sastanaka, da se pjevaju ukrajinske pjesme? Istoga je dana umro Loser, muzikant, koji je 22 godine svirao flautu u gradskom šetalištu, na židovskim vjenčanjima i u plemenitaškom klubu. Umro je od padavice, skeptici misle, od gladi. Pred smrt dobio je apetit na svježeg linjka. Kako Vam se sviđa ovo zakašnjelo gurmanstvo? No, ne bijaše mu sudjeno. Kad mu donešoše ribu, što se još bacakala, ležao je već ispružen, sa šiljatim nosom, sa začudjenim, gotovo prestrašenim izrazom na licu, koji ne ostavlja Židova ni nakon smrti.«

Čitajući ove riječi, osjetio sam još jaču čežnju za mojim gradićem i još se više žurio, da dodjem na stanicu.

Istina je: ljubim jesen i sve, što me nje sjeća. Zašto? Poznavao sam ruskoga književnika, koji je volio da šeće na groblju. Čim bi došao u koji grad, posjetio bi groblje. Ljudi mišljahu, da traži grob svoje ljubavnice ili kojega čovjeka, koji mu je bio bliz. Ai ne bijaše tako. On tek nije imao mira. Bio je nešto sjetan i umoran. Sve, što vene, bilo mu je blizo, i jesen.

*

BRZOJAVNA ADRESA ZA SLETSKI BIRO I ZA SLET
Brzojavna adresa sletškoga biroa glas: Sletbiro, Sarajevo.

IZ ŽID. OMLAD. KOLA U ZAGREBU. Sletski sastanak.

U srijedu, 31. juna, održalo je Ž. O. Kolo sletski sastanak na kome su se u glavnom pretresala ideologijska pitanja našega Saveza. U veoma živahnoj debati, u kojoj su u glavnom sudjelovali him. Gross, Schwejger i Weiss, došlo se do pozitivnih rezultata, koji će se predložiti Sav. Vijeću u formi rezolucija na rješavanje.

Izlet. U nedjelju, 4. o. m. j., priređuje Ž. O. Kolo izlet Stubičke Toplice preko Sljemena. Pozivlju se članovi, da sustvuju tom izletu. Odlazak je u jutro u 4 i pol. sata sa lačičeva trga. Povratak sa vlakom u 20 i četvrt.

Prijave za slet. Svi članovi, koji polaze na VII. slet S. Ž. O. U. u Sarajevo (od 25. do 29. jula o. g.) imaju najkasnije do 10. jula prijaviti h. Julči Grünwald, Lička 33, III. kat.

Slav. Požega. Dne 26. o. m. j. priredila je Omladina općeno veće svojih članova-abiturijenata, koji odlaze na daljnje studij. Prihod ove večeri upotrijebljen je za sletsku blagajnu. U smislu cirkulara za provedbu Herzl-akcije, održaje se do 29. o. m. j. sjednica MCO uz sudjelovanje Omladine. Spomenuto veće održaje se tijekom ove nedjelje. Priprave za slet već započete, delegatom je na izvanrednoj glavnoj skupštini izabran h. Milan Has. — Omladina je posve saglasna sa mjestom održanja Sleta, pa mislim, da će nas ovaj puta ići mnogo više na Slet nego lane.

Moram da ispravim, da je raspačano 80 a ne 75 šekala. Za Slet Makabi Okruha, nije do sada prijavljen još ni jedan član. Među članstvom Hagibora vlada raspoloženje, da pošlje Sarajeva posjete zagrebački Slet. (Z. B.)

Preštampavati u cijelosti ili u odlomcima smije se samo uz dopuštenje uredništva »Židov«.

I već sam ovdje, tu na stanici mojega mjestanca. Isti Velvel, koji jaš čeka s istim guravim, gladnim konjem. Velvel je nekoć imao bolja vremena, imao je svojega Faetona i dva, dobra konja. On voli da govori o tim dobrim vremenima i mnogo se stidi, što je spao na ovake grane. Znam, da ga ništa ne može toliko radovati nego kad ga molim, da vozi polagano, da se suviše ne žuri; ta ima dosta vremena. Ponajprije će pustiti, da ga dugo molim i, kako zapravo voli, juriti, da se zemlja tresse. A ja ne popuštam, molim dalje i on se konačno teška srca odluču da vozi polagano, sasvim polagano. Ne zbog toga, što konj šepa, nego jer sam ga na to nagradio. On nije htio, ali — kad je pan zapovjedio, zašto ne? I onda se okrene k meni i stade pričati o novoj šteti, koja je snašla grad: brigada je dobila drugo boravište, negdje u Podoliji, pa je pred kratko vrijeme otišla. Postalo je pusto. U radnjama slabi utrčci. Mnogi su stanovi prazni. Časnici su, uostalom, sve platili; nijesu ostali nigdje dužni. Tek jedno: odveli su sobom jednu židovsku djevojku, Notu, kćerku posjednika kioska. Govorilo se o njoj u gradu, dakako, već dugo vremena...

Vozimo se uskim ulicama. Veće je, radnje su već zatvorene. Pred nekom prodavaonom duhana stoji skup Židova. Nekoliko riječi dopre do mojih ušiju:

»... mislim ja, kad je već i Feldmann bankrotirao, izgubljen je sav svijet...«

Stupio sam u atmosferu židovske nesigurnosti i prošlo me uvjerenje, da svijet, sasvim prirodno, nije više siguran, kad je ovačako bogat čovjek kao što je Feldmann dospio pod stečaj.

Volim, da dodjem u moje mjestance iznenada, uveče, i radujem se tada, kad me moja stara majka, koja je nešto kratkovidna, ne prepozna odmah. A kad me onda drhćući zagrlu, šapne svojim suhim navoranim usnama: »Kako čovjek može da ne piše ni riječi! Ni riječi! Tako iznenada! Doskora se sjeti, da ju je zadnjih dana nešto tištilo na srcu. Reče mi to i pogleda u komoru, da vidi nijesu li ukuhane trešnje previše ušećerene. Jer ukuhane su trešnje moje najmilije jelo.«

Sljedjen tihim koracima moje majke, podjem konačno u veliku, svijetlu sobu za ručanje. Osjećam pobožnu prijatnost. Stari predmeti stoje još na svojem mjestu, lijepi svijećnjaci, stari vrč još od pradjeda, zidni sat, koji udara doduše nešto tiho, a ipak toliko puno nade i budno. I iz toga neumorno »tik taka« čujem jasno: »Da, stari smo, ali ne smeta, mi ćemo još da izdržimo«. Da, da, tako je: stari satovi i stari Židovi osjećaju se toliko čvrsti. A mladi nijesu tako sigurni, toliko su očajni, toliko žalosni.

Stojim usred sobe, umoran još od puta i stare se uspomene bude. Prepuštam im se posvema. Uspomene su jedini raj, iz kojega nas se ne može protjerati. Davno je već to, davno. Od malenoga dječaka u hederu, koji se volio igrati, a ipak znao u hederu svoje zadaće, postao je židovski inteligent sa slomljenim srcem, putnik, koji samo jedamput u tri, četiri godine dolazi kući u gradić, i tada posjećuje svoje stare prijatelje i prijateljice i voli da nekoliko sati šutke, bez ijedne riječi sjedi uz svoju majku. Moja je šutnja boli. Otudjena je, misli, osamljen, ptica, koja je mnogo letjela pa ne poznaje više svoje gnijezdo. Kad sam u drugoj sobi, ona uzdiše. Da, jednom, bijaše uveče, nije mogla više da se svladava pa mi reče:

Slušalice „Blaupunkt“ su najbolje

Komad 190. Dinara

Dobivaju se kod -Jugoradio- Zagreb, Zrinjski trg broj 1.

Govorili su mi, sine, da pišeš u novinama i da si govornik, govoriš pred mnogim ljudima. Zašto šutiš baš, kad dodješ? I majka hoće nešto da čuje...
 Ali nijesam mogao da odgovorim. Nije mi bilo moguće, moj rastumačim, da mi uvijek šutimo, kad smo preduboko treseni, kad zatalasaju dušom stare, stare uspomene.

Dosadna jesenja kiša ne će da prestane; noću lupka na zvonima. I bilo je jednoga tmurnog jesenjeg dana, kad je Hurwitz rekla apotekaru svoj »da«. Čudili su se ljudi, u gradu nije bilo nikoga, kome ne bi bio smiješan stari. Ali što ima tu da se čudi? Ona je već pročitala sve u biblioteci, mnogo je već putovala, mnogo pretrpjela mnogo odabirala. Za jednoga od tih maglenih jesenjih jutara dala se u zrcalu, vidjela svoj blijedi obraz, zamijetila među onih, koji predugo čekaju i našla, da apotekar i nije tako smiješan. Dakako da ne... I iste je večeri velika kruna bila svečano osvijetljena; zaruke, i Fridina je majka bila susjedi, neka bi i ona postala sretna po svojoj djeci... Židovske djevojke treba da se udaju. A pogotovo maloljetne! Razumijem veoma dobro moju tetku, koja me je posjetila, da sa mnom govori o svojoj kćerci, naročitoj kći s dugim, teškim pletenicama. Ja treba da razložim djevu da stvar jednom već mora da se završi. Već ima šest godina, što je prosi urar. Ludo je zaljubljen u nju, čitave večeri sjedi, a ona ne miče oko od knjige i ne govori ni riječi. Jednoga ga je pitala teta, što on zapravo misli. A on pusti ruku i reče: Ljubim vašu Beilku, pa ako je ne dobijem, ja da čekam i do pedesete ili da se uopće ne ženim. — Ali mu je odgovorila, da se joj on sasvim sviđa, ali da se to ne može ovako dalje vući. Nema smisla, da dolazi bez nje i da sjedi kod njih do kasno u noć. Tu on opet pusti ruku u džep i reče, da je on, već rekao, da ljubi Beilku. — Ali ona ne potjera odavle, ostat će...
 Da, da, on će ostati, taj nesretni urar. On će dalje sjediti u njezinoj sobici spuštene glave i listati u albumu s raznim slikama, a ona će prići k prozoru, lupkati prstima po staklu i zamijati jednu pjesmu najdražega joj pjesnika Nadsoma.

Naročito je mjestance taj naš gradić. Imade toliko dobrih, lijepih djevojaka; ali one nemaju sreće. Nemaju zato, jer su fantaziraju, jer se suviše oslanjaju na budućnost umjesto da misle na to, na što židovske djevojke trebaju da misle. — Ali su poput ranjenih galebova kojima podrezaše krila. Što li im bude od svih onih, koje su nekoć tako krasno cvale? Adela, primjer, koja se činila stvorenom za pjesmu, sreću i ljubav, ali, nasmijanih očiju. Otišla je u Odesu da studira. Zapravo nije znala zašto. Ali to bijaše u vrijeme, kad nije mogla zamijeti da bude kotkuće. I tada, bijaše u vrijeme, kad bi se Beilku na ulici kakav studenat s dugačkom kosom turio u džep ili džep koju zabranjenu knjigu i novinu. Ovakovu je knjigu i ona jedamput uzela. Skoro zatim u noći — čini joj se kao da bijaše san — nervozno psovanje... štropot marš... Mnoštvo žandara... Vukli je od tamnice do tamnice... A onda dugo, dugo, putovanje... doki je nijesu vidjeli u nekom malenom osamljenom selu u dalekoj Sibiriji... Daleko, daleko od domovine... Hladno je... Upravo osamljenost... Pa da samo jedan dodje, tko bio da ga vidi i kad dodje kršćanski radnik iz okolice Kostrome, koga je našla u isto selo, bude sasvim sretna i dade mu svoju mladost.

Kad sada prolazi s njime ulicom, ona nježna s njim ja, nespretnim krupnim čovjekom — uklanjaju im se Židovi, i židovke s puta. Od samilosti. Jer ljudi su je toliko voljeli, kad je tako nesretna. Nedavno je pričala svojoj prijateljici u jednom stanu, da ne zna kako se to zbililo. Ne ljubi ga. On joj govori, tako tuđ. Ona nije ništa kriva... Sibirija, hladno, samotno selo i on, radnik iz Kostroma — jedini...
 I još mnoga druga slomljena srca. Ima tu neka ropotarija, u Sibiriji, na kraju gradića, uz siromašne seljačke kuće. Pomoćnik joj je Gabriel Pewsner, koji je nekoć pravio velike orgulje. Njegova je starija kći štaviše svirala klavir. Onda je ona, kao i ona, ne iznenada, nego postepeno. Polagano, sasvim tiho, sa tiho i neopazice došlo je siromaštvo. I tiho, sa tiho i tiho stupio je u stranu. Ne vidjaju ga nikad da ide kući, ali se čuje karaci za pješačke nego cestom, kolnikom, što vodi u polja. Čuje se kolo, što lagano odmiču, hoda on, zgrbljen, osijedio je vremena s jednom rukom straga. Duboko uzdišući dolazi iz nekoga dućančića. Na stubama sjedi njegova starija kći sa svojim bijelim licem. Stidi se dvostruko: zbog siromaštva i zbog neznanosti...
 I ljudi su suviše tvrda srca, ne će da se sjetu, da je ona Sluzkaja bila nekoć jedna od prvih djevojaka u gradu. Ona je onda ljubio veoma ozbiljni čovjek. Ah, ničega se ne sjetu, ti ljudi...

Ali nitko ne dira srce naše toliko kao Sonja, ovo dragi ljudsko dijete. Razumijem pjesnika, koji je pjevao pjes-

me u slavu ove malene gospodje. U tom miniaturnom stvoru s uplašenim, ponešto turobnim gazelinim očima ima neka naročita lepota. Često sam se pitao, kako li je došla k nama, u tu gotovo seosku porodicu, ona, koja je izgledala, kao da su je pred koji čas izvadili iz koje grupe Botticellievih žena. Često mi se pričilo, kao da su je zli ljudi dovukli ovamo iz neke daleke tople zemlje. I kao da čezne sa toga hladnoga našeg tla za onim svojim toplim sunčanim zavičajem...

Živjela je u svom zatvorenom svijetu, u svijetu mašte i snova. Mislila je i razmišljala toliko mnogo, ta Sonja, ali nitko nije znao o čemu. Samo kad bi tko pričao lijepe pripovijesti, o velikim junacima, velikim ličnostima, znala bi da se primakne bliže, da sluša naslonivši obraz na malenu ruku i da moli, neka bi dalje pričao.

Zato se je Maks Apranović, kad je htio da predobije Sonju učinio junakom, na koga vrebala opasnost. Govorio je, da je bio revolucionarac. Ni njoj ne smije da kaže pravo svoje ime. Ona neka ga i ne pita, odakle dolazi i tko je. Apranović je umio da očarava. Volio je da svoje pričanje iznenada prekinu, da se u povoljnom momentu splete. Sad je bio mrk i ljut, a sad, na, blag pa je mogao da ganutljivom nježnošću tetaši lijepu Sonjinu kosu. Ukratko: upotrebio je sve efekte »problematičkih natura«. Igrao je svoju ulogu dobro, dok nije slučaj odao njegovu tajnu. Tragični junak bio je otjerani trgovački pomoćnik-putnik i imao na duši žrtve u mnogim gradovima.

Sonja nije plakala. Tek su njene oči postale zalosnije, uplašenije. I sad se sasvim zavukla u svoje carstvo šutnje. Majka je osjećala, koliko joj kći mnogo pati, ali nije mogla naći put do nje...

Naročito je mjesto taj naš grad! Toliko mnogo lijepih, nježnih duša ima u njemu, ali bez sreće. Tako običavaju govoriti ljudi, kad se sjetu Sonje i drugih, koje je u životu snašlo toliko zlo. I ja sam mislio u toj tamnoj jesenjoj noći o nesretnoj djevojci. Napolju pred prozorima plakao je vjetar i činilo mi se, kao da plaču slomljena srca. Želio sam mnogo da nadjem krivca, koji bi preuzeo na sebe svu odgovornost. Mora da bude takav neki krivac, mislio sam...

Kucanje na vratima prekinulo je moje misli i skoro zatim stupi u sobu moj stari prijatelj — Cale Finkelstein. Takodjer ovakav neki jesenji čovjek, ali ipak prvi gentleman. Podsjećao me je uvijek na otmjenog igrača, koji je izgubio sav imetak, ali smiješeci odlazi od zelenog stola i mirno izlazi, kao da se ništa nije desilo, praćen začudjenim pogledima drugih.

»Ti se možda čudiš«, reče, »što dolazim tako kasno. Dešavaju se sasvim čudnovate stvari. Ja sjedim na jednom kraju grada a ti na drugom i razmišljamo o istoj stvari. I došao sam, da te upitam: nije li ti ikad palo na pamet, da smo mi, zapravo, lude, nespretnjaci i glupaci i da zavrjedujemo da budemo ismijani poput ljudi, koji se za svega života žure a ipak dolaze prekasno. U svaku od tih mnogih djevojaka na koje smo ti i ja osamljeno pomišljali, bili smo zaljubljeni, u razno doba, jednom ti, jednom ja. Na obali malene rijeke, nad koju se slegla siva magla, na crkvenim stubama, u visokoj travi livada, sjedili smo i govorili o njima. Imali smo štaviše i zajednički jezik za te stvari. Jednom si ti, a onda opet ja tiho šapnuo: s ovim bi djetetom čovjek moга postati sretan. Kao srednjokoškolci za mjesečine, tako smo i mi sanjariili; a međutim se razletije naše lijepe djevojke, raspršene u razne gradove, pa ih ondje kao dobro došli plijen primise Gruzijci, doklaci radnici, mali i veliki Sanjini i umjetnici bez talenta. S našim smo se dragim, lijepim židovskim djevojkama u našem gradu družili toliko mnogo i dugo, vodili s njima velike dispute, deklamovali zajedno razne pjesnike; govorili s njima o idealima. Ali ono nekoliko riječi, koje smo im samo mi imali pravo reći, morali su im kazati drugi, ondje, u velikom gradu, rekli su im i bez osjećaja, s bestidnim bezobrazlukom spretnih ženolovaca. Danas sam nešto uzbuđen, ne znam ni sam zašto. Ali je jasno, da mi naličimo čestitim stražarima, koji su se zavukli u kut svoga vrta, pa ondje ne mogu da si dosta nupričaju o krasoti svakog drveta, o ljepoti svakoga cvijeta, ali kod toga, lude, ne opažaju, kako za to vrijeme ulaze u taj prekrasni vrt razumni ljudi, pa ga opustošuju, gaze i ubiru sve cvijeće. Kriva je tome ova prokleta kiša, koja ne će da prestane da bije stakla na prozoru. Ali sad je dosta. Htio sam ti samo to da kažem. Sjedio sam u svojoj sobi i osjećao, da i ti razmišljaš o istoj stvari. I tad me spopala želja, da te zapitam, što sam te eto upitao. Ništa više! Laku noć!...«

Učite hebrejski

Upotrebom knjige Sfat Amenu s prijevodom i tumačima na srpsko-hrvatskom jeziku, koju je izdao Marthei, može svaki lako i brzo naučiti hebrejski.

Knjiga je najljepši dar za jevrejsku djecu! Može se naručiti kod Nadrabinata u Bačkoj Topoli.

NATJEČAJ.
 Temljem zaključka glavne skupštine Izraelitske bogoštovne općine u Našicama raspisuje se ovime natječaj za popunjenje mjesta
KOTARSKOG RABINA.
 Beriva ustanovljuju se međusobnim sporazumom. Reflektanti moraju biti vješt, Hrvatsko-srpskom ili drugom slavenskom jeziku te moraju u potpunosti naučiti perfektno hrvatsko-srpski u roku od dvije godine. Imadu se iskazati diplomom jednog rabskog seminara, moraju biti doktori filozofije, a mjesto seminarske diplome mogu se iskazati i svjedodžbom triju priznatih rabskih autoriteta. Ne smiju biti stariji od 35 godina; neoženjeni imaju prednost. Ponude imaju se upraviti Izraelitičkoj bogoštovnoj općini u Našicama. Troškovi se naknaduju samo pozvanome. Izraelitska bogoštovna općina u Našicama:
 Tajnik: **Hugo Singer.** Predsjednik: **Hinko Wollner.**

SANDALE
 smedji blank šivane (flexible) ili kovane u najboljoj kvaliteti, marka „STANDARD“ dobavlja uz jeftine originalne tvorničke cijene na veliko i malo
CARL POLLOK d. d., Ljubljana
 Glavno zastupstvo **FRKOVIĆ I DRUG, ZAGREB**
 MESNIČKA UL. BR. 5. TELEFON BR. 4-45.

POLIGLOT
ZAGREB
 KAPTOL 20. — TEL. 10-99.
 preuzima svaku vrst pisaćih radnja i umnoženja. Prevodi u svim jezicima. Diskrecija zajamčena.

Pokrćstvo na otplatu
 I uz gotovo kupujete i naručujete samo kod producenta gdje dobijete najbolje i najsolidnije izradjeno, sve vrste spavaćih, jedaćih gošpodske soba kao i pojedinih komada, te brijačkog i dućanskog namještaja.
IVAN PLAFTARIĆ
 TRG N 8.
 (Kuća s kupolom iz bivšeg cirkusa Kludsky)

Vjek. Flosberger
 M. Rothmüller i H. Grossman
 ZAGREB, ILIČA 38
 Ni električno brisanje prima
 Gillette i Gillette
 Novu jeftino prodaje Prusiona trgovina nečaranske robe Vjek. Flosberger Zagreb Ilica 38

STAKLANA
BRAĆA GROSS
 ILIČA 83 ZAGREB TEL. 12-27
 Veletrgovina stakla, porculana i kuhinjskog pribora. Najjeftinije vrelo za nabavu: Svih vrsti stakla, porculana, svjetiljaka, ogledala, okvira, staklenih ploča i raznog kuhinjskog pribora. **NA MALO I VELIKO** Najveći izbor letvica za okvire. Vlastita radiona okvira za slike i ogledala.

„ADRIJA“ opšte osiguravajuće društvo
 Ravnateljstvo za Hrvatsku, Slavoniju, Medjumurje i Sloveniju: Zagreb, Draškovićeva ulica 56. Tel. 20-88. Vršiti pod najpovoljnijim uslovima sve vrste osiguranja i to: **Osiguranje života** za slučaj smrti, doživljenja, miraza ženskoj i kapitala muškoj djeci, penzije, rente, kombinovano: miraz i školovanje djece odnosno njihovo izdržavanje do punoletstva i narodno osiguranje bez ljekarskog pregleda. **Osiguranje protiv požara; Osiguranje imovine protiv krađe; Osiguranje stakla protiv loma; Osiguranje protiv tuče; Osiguranje transporta.**

U interesu našega
sta molimo cij. čitatelje, da se kod ev. zarudžaba pozivaju naše oglase.
Uprava „Židova“

Najljepši dar za BARMICVO — Fotografirati može svaki jer dobije za 220.- Din. cijelu opremu i to
 1 fotografski aparat velič. 4 1/2 x 6 cm,
 1 rubin crvenu svjetiljku za tamnu izbu,
 12 fotografskih ploča veličina 4x6 cm,
 10 svjetlo osjetljivih papira vel. 9 x 12,
 1 razvijajući za razvijanje ploča i slika,
 1 fiksirajući sol za fiksiranje ploča i slika,
 1 zlatnu kupku za fiksiranje slika,
 1 ramu za kopiranje slika,
 2 zdjelice za ispiranje ploča i slika,
 1 knjigu sa uputom za fotografirati.
 Isto u veličini 9 x 12 cm sa original Verax-kamerom i stativom samo D. 700.—
FOTOREKORD
 Zagreb, Ilica 22.

Malinoy sok
 zajamčeno nepatvoren. Ne potječe iz tvornica, već je domaći proizvod. Dobije se u svakoj količini kod **R. MANN, ZAGREB**
 Nova Ves br. 2. Telefon 486.

כשר - Hrana u Rogaškoj Slatini
 Strogi ritualni nadzor kuhinje Prvorazredna kuhinja. Cijene umjerene **Mozes, Hotel Triglav**
 Rogaška Slatina.

HOTEL ROYAL
 Vlasnik Milan Čanak
ZAGREB, ILIČA BR. 44-46
 Udobne sobe, odlična kuhinja prvorazredna posluga. Vlastiti autobus za otpremu putnika i prtljage sa stanice i na stanicu.

CIPELE
 gradjanske i bakandje dobiju se najbolje i najjeftinije samo kod Trgovina cipela i gamaša **IGNJO MOLNAR**
 Zagreb, Draškovićeva 4. Telef. 16-01

Jogurt

predusreće i liječi poglavito okrećenje žila, bolesti želuca i crijeva, bubrega, jetara, žuči i mjehura, slabokrvnosti, bljedicu, bezsanicu, nervoznost lošu probavu, sladornu bolest i t. d.

Za sušćave je JOGURT vrlo krepka hrana. — Osobito povoljno djeluje JOGURT kao hrana za djecu, jer ju osvježuje, okrepljuje i jača te pospješuje njihov razvitak.

Pazite na naš zaštitni znak!

Naš JOGURT dostavljamo u kuću počevši jednom bočicom. — Naruče:

JAJEKS, Zagreb, Jelačićev trg 28.

Dvorište desno, II. kat, telefon 16-05.

Zdravlje je pola bogatstva

Prvi je uvjet za duševni i tjelesni rad, a napose za uspjeh u životu tjelesno zdravlje. — Ne mučite svoje tijelo jakim potresom stupajući na tvrdim kožnim petama. Nosite i Vi PALMA KAUCUK PETE I POTPLATE. Nikada više ne ćete napustiti ugodnosti što ih osjećate kod elastičnog hcda. Palma kaučuk pete i potplate su trajniji, a ipak jeftiniji odkože.

NAJBOLJI I NAJJEFTINIJI

ORMARI ZA LED

(EISKASTEN) KOD

„JAVOR“ D. D.

prije I. HRVATSKA STOLARSKA UDRUGA

ZAGREB, STROSSMAYEROVA 10

ANTUN SEĆEN

Modna krojačka dvorana za gospodu

ZAGREB

Ilica broj 77. Telefon 28-87.

Izrađuje odijela po najnovijem i najmodernijem kroju, - Vanjske narudžbe obavljaju se najbrže i najtočnije. Imade uvijek na skladištu najmodernija engleska sukna.

POZOR! TKO HOĆE K FILMU?

Prva domaća tvornica filmova je osnovana, te je u pripremi insceniranje 6 filmova sa domaćim silama. — — — Da se uzmogne po uzoru stranih i dobre domaće filmove inscenirati to je uprava pod vodstvom poznatog filmskog režisera osnovala **filmsko-glumački tečaj. Dame i gospoda** (mladji i stariji) koji se žele za filmske glumca izobraziti, neka pošalju ponude sa slikama, te će biti pozvan na pokus. Uvjeti, upute i prospekt besplatno.

Ponude se moli pod „**FILM**“ na upravu.

POZOR! POZOR!

Najbolje cipele

domaći ručni proizvod - dobiju se u trgovini

„Uzdanica“

Primaju se narudžbe po mjeri. — Elegantne lak-cipele muške i ženske. — Cijene bez konkurencije. — Preporuča se

„Uzdanica“, proizvod cipela

Eugen Bival, Zagreb

Frankopanska 18. Telefon 19-77.

V. Pandić

gradjevna i umjetna bravarija

Kačićeva 12. ZAGREB Telefon 5-26.

Sigurnosnih brava uvijek na skladištu.

Strogo

כשר

Mesnica

Al. Feliks

Petrinjska 6.

„Gaby“

Kitničarija i parfumerija

Zagreb

Nikolićeva

Ateller steznika — Zavod za plisiranje i ažuriranje

Ema Buxbaum

Bregovita ulica 1.

preporuča: steznike po mjeri iz najboljeg francuskog materijala. — Veliki izbor gotovih steznika, trbušnih pojasa i prslučica. Čišćenje i moderniziranje uz umjerene cijene. Izradnja i uendlanje u rublje, zastore i haljine.

כשר RESTAURACIJA

M. KOHN

ZAGREB, JELAČIČEV TRG 18.

Menu počam od 15 din. (više vrsti jeftinije)

Primaju se abonenti u i izvan kraja

Talesim, hebrejski molitvenici mesa i tefilin, tabele za godišnjice smrti (Zeittafel) uz umjerene cijene kod

KNJIŽARE SREĆKO HOFMANN

(Nova Knjižara)

Ilica 92 ZAGREB Tel. 9-26

Željezne krevete

i ostalo željezno pokućstvo izrađuje najjeftinije

„ZMAJ“ D. D. ZAGREB

Petrinjska ul. 3

Tražite cjenik!

Moderna praona rublja

„ALBATROS“

ZAGREB

Vlaška ul 62 Telefon 9-26

Kačićeva ul. 4 Telefon 23-26

MIRKO ŽUGEČ

Zagreb, Duga ul. 13.

Specijalna trgovina: antiknog pokućstva, zbirka oružja te raznih drugih starinskih predmeta, ujedno specijalna radionica za restauriranje antikviteta.

Rukotvornica tambura

M. Gilg, Sisak

Preporučuje kao najstarija radnja svoje tambure.

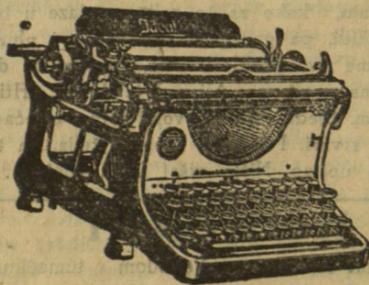
Cijenik se šalje svakome badava.

Ideal

pisaći stroj

jest najmodernije i jake konstrukcije, vanrednog materijala i vrlo dugotrajan.

ZASTUPSTVO

„The Rex Co.“

ZAGREB, Sajmište 56.

TENIS rakete kao i igrališta

popravljam i novo uredjujem uz garanciju

Ludvig Toplak

Zagreb

Telefon br. 4-05. — — Frankopanska br. 1 (dvorište)

štamplije, društvene znakove, vignet, gravirane, emajlirane ploče, signature izrađuje najjeftinije

Zavod za rezbariju i štampilije

BREZINA I DRUG, ZAGREB

Frankopanska ulica broj 9. — Telefon int. broj 10

Specijalna trgovina češkoga sukna muška odijela i sav krojački pribor

J. Modern, Zagreb

Sajmište 51. (produljena Hatzova ulica)

Cijene umjerene. Polakšice u placu

Prvorazredna bojadisaona i kemička čistiona odjeće

~ MAX PONGRATZ ~

ILICA 48 - ZAGREB - ILICA 48

(gornje dvorište)

NAJBOLJA VUNA

kao i svila za jumpere, čarape, veste, vumeni rupci, košulje, sve vrste DMC robe, razni pamuci, te pribor za vezenje i pletenje dobije se najjeftinije kod

FERDO SCHWARZ I DRUG Zagreb

Ilica 45. Podružnica: Jurišićeva 12.

Telefon 2-56 Telefon 6-34

RICHTEROVO MLJEKARSTVO

Svi mliječni proizvodi

ZAGREB

Kačićeva ul. 1. — Pejačevićev trg 17.

L. PIEROTTIA nasljednik

Zagreb, Kukovićeve ul. 23.

NADGROBNI SPOMENICI